

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Romana Matysová

Praha 2016

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

**Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku na ZŠ
v Jindřichově Hradci.**

Leisure activities of primary school children in Jindřichův Hradec

Bakalářská práce

ROMANA MATYSOVÁ

Vychovatelství

Kombinované studium

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Blažková, Ph.D.

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Veroniky Blažkové, Ph.D. V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.
V Praze dne 11. 7. 2016

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí práce paní PhDr. Veronice Blažkové, Ph.D. za její odborné vedení, trpělivost a ochotu při vedení této bakalářské práce. Poděkování rovněž patří základním školám v Jindřichově Hradci, které mi umožnily zrealizovat šetření do výzkumné části mé bakalářské práce. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině, kolegům i všem přátelům, kteří mi důvěřovali a po celou dobu mého studia mi byli oporou.

Anotace v českém jazyce:

Tato bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami dětí mladšího školního věku na základních školách v Jindřichově Hradci. Práce obsahuje dvě části, teoretickou a výzkumnou. Část teoretická definuje a popisuje základní pojmy, jako je volný čas, volnočasové aktivity, mladší školní věk, vychovatel či volnočasové organizace. Výzkumná část zpracovává dotazníkové šetření, které bylo provedeno ve čtvrtých třídách prvního stupně dvou vybraných základních škol v Jindřichově Hradci. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jakým způsobem tráví děti na prvním stupni základní školy svůj volný čas. Výsledky dotazníkového šetření byly zpracovány do tabulek a grafů.

Klíčová slova:

Volný čas, zájmy, rodiče, výchova, děti, volnočasové aktivity, výzkum, vychovatel, dotazník, mládež.

Anotace v anglickém jazyce:

This thesis is focused on recreational activities for children of primary school age from elementary schools in Jindřichuv Hradec. The paper contains two parts, theory and research. The theoretical part defines and describes the basic concepts of leisure, leisure activities, school age, and tutor or leisure organizations. The research is based on a questionnaire survey made in the 4th grade of two selected elementary schools in Jindřichuv Hradec. The main objective of this study was to find out how children spend their leisure time. Results of the questionnaire survey are processed graphically and in tables.

Klíčová slova v anglickém jazyce:

Leisure, leisure interests, parents, parenting, children, leisure activities, research, educator, questionnaire, youth.

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

Obsah

1 Úvod	7
Teoretická část	9
2 Volný čas	9
2.1 Vymezení pojmu	9
2.2 Funkce volného času.....	12
2.3 Organizace volného času	13
2.4 Mladší školní věk a trávení volného času	15
2.5 Volný čas jako prevence rizikového chování	18
3 Instituce pro volný čas	21
3.1 Školská a výchovná zařízení.....	21
3.2 Základní typy sdružení dětí a mládeže	23
4 Volnočasové organizace v Jindřichově Hradci	25
4.1 Občanská sdružení a organizace.....	25
4.2 Tělovýchovné a sportovní organizace	27
Výzkumná část.....	29
5 Cíle výzkumu, formulace výzkumných otázek.....	29
5.1 Cíle výzkumu	29
5.2 Formulace výzkumných otázek	29
6 Použité metody, sběr a zpracování dat	30
7 Výzkumný soubor	31
7.1 Charakteristika výzkumného souboru	31
7.2 Charakteristika škol	32
8 Analýza a interpretace výsledků	33
8.1 Shrnutí empirického šetření	56
9 Závěr	59
10 Literatura.....	61
11 Seznam použitých internetových zdrojů.....	63
12 Přílohy.....	65

1 Úvod

Při výběru a zpracování tématu této bakalářské práce se ukázalo, jak je problematika volného času velmi zajímavá, ale zároveň i poměrně obsáhlá. Volný čas a jeho smysluplné naplnění významně ovlivňuje rozvoj dítěte v mnoha oblastech. Jde o jeho citový, rozumový, sociální a v neposlední řadě i tělesný vývoj. Dítě si dnes může vybrat z pestré nabídky vhodných mimoškolních činností, které odpovídají jeho schopnostem, dovednostem a individuálním zájmům. K aktivnímu prožívání volného času dochází často v kruhu rodiny a přátel. Při pravidelném kontaktu s dalšími účastníky volnočasových aktivit se dítě učí sociální obratnosti, samostatnosti, ale také ohleduplnosti k ostatním. Uvědomuje si, že má svá práva i povinnosti.

Výchova člověka je celoživotním procesem, který nikdy nekončí. Proces sebeanalýzy a sebeuvědomování je dlouhodobý a u každého jedince má zcela jiný průběh. Každý z nás se rodí s jedinečnou genetickou výbavou, která významně ovlivňuje povahu a chování daného jedince. Jedná se o vrozené faktory. Současná doba tíhne spíše k benevolentní a uvolněné výchově. Dětem nejsou často vymezovány hranice, ve kterých se mohou pohybovat. Jistě, nechceme dítěti upírat jeho individualitu. Je však otázkou, zda je tato výchovná bezbřehost ještě žádoucí. Jak ale najít správnou míru formování dětské osobnosti, aniž by nebyla potlačována její individualita, a zároveň, aby se osobnost dítěte rozvíjela jako celek? Svoboda je velmi důležitá součást žebříčku hodnot každého jedince. Je naším vnitřním stavem, prožitkem. Jak velký podíl svobody a volnosti má mít dítě při výběru vlastních aktivit?

Jedním z hlavních cílů této bakalářské práce je snaha zmapovat volnočasové aktivity žáků mladšího školního věku na základních školách a zjistit, jak do jejich života zasahuje rozmach moderních technologií. Jakým zájmovým činnostem se v současné době věnují děti mladšího školního věku na prvním stupni základní školy? Mají své koníčky a volnočasové aktivity, nebo se ve svém volném čase věnují převážně počítači a pasivnímu sledování televize? Jakou funkci dnes mají střediska volného času, základní umělecké školy a další instituce, nabízející různé formy efektivního využití volného času. Jsou pro dnešní děti stále atraktivní nebo již dávají přednost jinému vyžití?

Text práce je rozdělen na dvě části, teoretickou a výzkumnou. Část teoretická obsahuje tři kapitoly, které definují a seznamují s pojmy jako je volný čas, funkce volného času, mladší školní věk či instituce a mimoškolní zařízení, které jsou určeny dětem a mládeži ve volném čase.

Výzkumná část následně zpracovává výsledky výzkumného šetření, které bylo provedeno ve čtvrtých třídách dvou vybraných základních škol v Jindřichově Hradci. Výsledky výzkumného šetření jsou pro větší přehlednost zpracovány do tabulek a grafů.

Teoretická část

2 Volný čas

„Čas je pojem, který prostupuje náš život. Jsou k němu vztahovány osobní, pracovní i společenské události. Času lidé podřizují své konání. Mnohdy místo, aby ovládali svůj čas, čas ovládá je. V řádu daném hodinami jsou časové úseky určeny práci a povinnostem i chvíle, ve kterých se jakoby nic neděje, nebo ve kterých může člověk se svým časem svobodně nakládat. Část doby, kterou má jedinec pro sebe a s níž může disponovat podle svého uvážení, je volný čas“ (Čertík, Fišerová, 2009, s.6).

Volný čas napomáhá rozvíjet schopnosti dětí a je ceněn jako důležitá hodnota. Zároveň se děti učí tento čas využívat smysluplně a racionálně, plánovat jej a vybírat si vhodné činnosti k jeho naplnění (Průcha, Walterová, Mareš, 2009). Volný čas dětí bývá často zajímavý, přínosný, plný různých podnětů. Ale někdy také nesnadný a nedoceňovaný (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008). Během 19. a 20. století se volný čas postupně stává neodmyslitelnou součástí každodenního života, zřejmě nejdříve ve vyšších vrstvách a ve městě. Pro jednotlivce byl tento průběh součástí jeho osvobození a proměny dosavadních sociálních vazeb a výchovné podřízenosti (Pávková, 2002).

Volný čas je důležitý nejen pro dítě. Ve volném čase lze obnovit pracovní schopnosti, překonat únavu, sebevzdělávat se a rozvíjet svou osobnost mnoha dalšími činnostmi. Volnočasové aktivity jsou odděleny od her, učebních a pracovních činností. Mohou být velmi rozmanité, od oddechových a zábavních, až po zájmové. Zejména v dětském věku jsou pro výchovu a formování osobnosti velmi důležité zájmové činnosti. Některé z nich se mohou realizovat dlouhodobě, vytrvale a s velkou motivací. Ve volném čase je vhodné kombinovat aktivitu fyzickou i duševní pro podporu všestranného rozvoje jedince (Čáp, Mareš, 2007).

2.1 Vymezení pojmu

V literatuře se můžeme setkat s různými formulacemi volného času. Volný čas charakterizuje Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2009) jako čas, se kterým můžeme nakládat podle svého uvážení a zájmů. Je to tedy doba, která zůstane po splnění

různých povinností¹. Výchově a vzdělávání ve volném čase se věnuje pedagogika volného času.

Dle Čertíka a Fišerové (2009) je volný čas prostorem, který má jedinec sám pro sebe a který tráví na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí. Věnuje se tak činností, které jej baví, uspokojují a naplňují jeho potřeby a zároveň mu přinášejí pocit radosti a uvolnění.

Jak autoři dále upřesňují, lidský život je rozdělen na časové bloky s různým obsahem, specifickou náplní a funkcí:

- pracovní čas (čas trávený v zaměstnání)
- vázaný čas (čas spojený s činnostmi pro zachování existence sebe sama a rodiny)
- volný čas

Mezi jednotlivými časovými kategoriemi je v praxi poměrně složité určit přesnou hranici a jednotlivé činnosti se mohou pohybovat na rozmezí těchto bloků. Užívá se pro ně označení polovolného času. Do těchto aktivit patří soubor domácích prací, péče o děti a činnosti v zaměstnání mimo pracovní dobu.

Autoři Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) definují volný čas jako součást lidského života, kterou můžeme zařadit mimo čas pracovní a tzv. čas vázaný. Sem patří biofyzilogické potřeby člověka (jídlo, osobní hygiena, spánek) a další nutné mimopracovní povinnosti jako jsou provoz domácnosti, péče o děti, chod rodiny, ale také dojíždění za prací. Volný čas je tedy dobou, kterou jedinec má po splnění těchto potřeb a povinností výhradně pro sebe, a kterou může využít pro činnosti sebeurčující a sebeutvářející:

- odpočinek a zábavu
- rozvoj zájmové sféry
- prohloubení kvalifikace
- účast na veřejném životě.

Lze říci, že obsahy i způsoby volnočasových aktivit se diferencují. Svým vlivem a dosahem pronikají mezi všechny příslušníky společnosti. Každý účastník se zde může na základě dobrovolnosti rozhodnout, zda do volnočasových aktivit vstoupí a jakou měrou se jich bude účastnit.

¹ Tito autoři zahrnují do povinností práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby a spánek.

Volný čas je také definován jako čas, kdy nevykonáváme činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z našich sociálních rolí. Mnohem přesněji a úplněji lze charakterizovat volný čas jako soubor činností, do nichž vstupujeme s očekáváními a kterých se účastníme na základě svého svobodného rozhodnutí. Tyto činnosti nám přináší příjemné zážitky a uspokojení (Hofbauer, 2004).

„Základ – jako v mnoha jiných případech – jistě klade rodina, případně dokonce dědičné faktory. Děti napodobují své rodiče, ve značné míře přebírají jejich životní styl, a tedy i jejich způsob trávení volného času. Neplatí to však bez výhrad; vztahy mezi rodiči a dětmi jsou složité, komplikované a proměnlivé. Vliv rodiny, rodičů, sourozenců i dalších příbuzných je však obrovský a v každém případě velmi silně a trvale člověka ovlivňuje“ (Pávková, 2002, s. 10).

Podle Pávkové (2002) mají děti relativně velké množství volného času. Domněnka, že rodina plně zabezpečí výchovu dětí ve volném čase, je mylná. Výrazný preventivní význam má kvalitní výchova dětí ve volném čase.

Dle Čertíka a Fišerové (2009) jsou činnosti ve volném čase dobrovolné a často i přijatelným pedagogickým působením stimulované a usměrňované. Tyto aktivity pak poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti. Z pedagogického hlediska plní volný čas tyto úkoly:

- **výchova ve volném čase** – volný čas je naplňován aktivitami rekreačními a výchovně vzdělávacími
- **výchova k volnému času** – jedinec je seznamován se zájmovými aktivitami, v nichž je mu poskytnuta základní orientace; jsou zde vytvářeny návyky, jak lze trávit v budoucnosti volný čas.

Tito autoři definují pedagogickou nauku o volném čase jako disciplínu primárně se zabývající problematikou volného času. Ta zkoumá především volný čas jako aktivitu a zabývá se jejím dopadem na jednotlivce a společnost (vzhledem k jednotlivým oblastem života, jako rodina, ale i politika či jiné aktivity, například hry, sport, kultura).

Naopak praktická pedagogika volného času se zaměřuje na metodický návod k realizaci aktivit volného času, eventuálně jejich pedagogickému využití.

Mezi hlavní metody pedagogiky volného času patří:

- poradenství volného času
- animace aktivit ve volném čase
- plánování volného času
- vývoj aktivit ve volném čase
- administrace volného času
- výzkum volného času
- nauka o volném času

2.2 Funkce volného času

Funkce a cíle volnočasových aktivit u každého jednotlivce se v průběhu času mění, tak jako se jedinec proměňuje sám. Pojetí funkce volného času prošlo do současnosti složitým vývojem, my zde zmíníme pouze to nejvýstižnější dělení.

Hofbauer (2004) jako hlavní funkce volného času uvádí:

- odpočinek (regenerace pracovní síly)
- zábava (regenerace duševní síly)
- rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury)

Autoři Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková a Pavlíková (2002) v knize Pedagogika volného času zmiňují, že výchova mimo vyučování rozvíjí potřeby celoživotního vzdělávání ve spojení se zájmy jednotlivého člověka. Tato výchova tak plní funkce výchovné, vzdělávací, zdravotní a sociální. Důraz je kladen na výchovnou funkci, protože děti se prostřednictvím činností motivují k efektivnímu využívání volného času. Vedle výchovné funkce volný čas podporuje ve vzdělávací oblasti rozvoj a získávání nových vědomostí a dovedností. Tím vede k rozvoji celoživotního vzdělávání a k vlastní seberealizaci včetně kladného sebehodnocení. Zdravotní funkcí volný čas plní vytvářením zdravého životního stylu, střídáním činností a poskytováním příležitostí k pohybu. Pobyt v příjemném prostředí s možností prožívat radost a uspokojení napomáhá zdravému duševnímu vývoji. Sociální funkce je zvláště důležitá pro děti pocházející z méně podnětného prostředí a s různým znevýhodněním. Při trávení volného času dochází někdy ke stírání rozdílů mezi dětmi, které mají nedostatečné materiální a vzdělanost podporující

podmínky v rodině. Děti se tak mohou rozvíjet v komunikaci, v sociálních kompetencích a seznamovat se s pravidly společenského chování.

Dle Čertíka a Fišerové (2009) jsou z objektivního a společenského hlediska funkce volného času tyto:

- instrumentální funkce (vzhledem k vysoce kladeným nárokům je třeba mít možnost regenerovat síly, odpočívat a naučit se upevňovat své zdraví)
- humanizační funkce (během trávení volného času se jedinec zařazuje do různorodých skupin, člověk tak dostává prostor pro socializaci, učení se normám a rolím)
- zábavná funkce (aby volný čas přinesl radost, prožitek a zábavu, jedinec by se měl věnovat ve svém volném čase osobním zájmům a zálibám)

Závěrem kapitoly považujeme za vhodné zmínit, že pro vývoj dítěte je významná jeho spoluúčast na domácích pracích ve volném čase. Autoři Čáp a Mareš (2007) uvádějí, že dítě si tak osvojuje dovednosti a získává zkušenosti týkající se společné práce, realizují se osobní vztahy a řeší se morální problémy. Někdy existuje přechod mezi prací v domácnosti a zájmovými činnostmi. Postoj dětí k domácím pracím se mění v průběhu ontogeneze, mladší děti práci vykonávají většinou se zájmem a s ochotou. Postupně s věkem zájem o domácí práce klesá, zvláště u chlapců. Účast dětí na domácích pracích je ukazatelem rodinných vztahů, způsobu výchovy a emočního klimatu rodiny.

2.3 Organizace volného času

Jedním z ukazatelů životního stylu je způsob využívání volného času. Pro některé jedince je největší hodnotou práce. Trávení volného času má pro ně malou hodnotu a nedokáží odpočívat bez výčitek svědomí. Zkušenosti s využíváním volného času získáváme v rodině, děti napodobují životní styl svých rodičů (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková a Pavlíková, 2002).

Autoři Čáp a Mareš (2007) píší, že individuální preference často vedou k následnému rozvíjení předpokladů již rozvinutých a ostatní předpoklady se zanedbávají. Proto dítě potřebuje od dospělých nebo starších dětí vedle informací také metodickou pomoc a stimulaci.

Campbell (2001) ve své knize zmiňuje vliv televize na současné hodnoty společnosti. Televize se stala levným zdrojem zábavy a náhražkou za plnohodnotné zaměstnání dítěte. Rodiče bývají příliš zaneprázdnění a nemají čas na dítě. Dítě pak tráví příliš svého volného času u sledování různých pořadů a filmů. Sledování televize však snižuje komunikativnost a ochotu stýkat se s lidmi. Vhodným prostředkem k omezení sledování televizních pořadů je čtení. Dítě při něm rozvíjí své kognitivní schopnosti ve snaze co nejlépe porozumět čtenému textu a zlepšuje své schopnosti učit se novým věcem. Autor také podotýká, že rodiče by měli být pro dítě vzorem.

Kaplánek (2010) se ve svém příspěvku zmiňuje, že volný čas se může chápat jako edukační prostředí. V českých podmínkách se lze setkat s edukací neformální a informální. Neformální edukace zahrnuje záměrné mimoškolní vzdělávací aktivity, které mají většinou dva předpoklady, zájem a pravidelnost. U účastníků těchto aktivit se pak vyžaduje určitá míra motivace, ochota podrobit se nějaké organizační struktuře a pravidelná docházka. Do této neformální edukace patří zájmové kroužky, sebevzdělávací skupiny a vzdělávací kurzy. Naopak informální edukace je vzdělávání a výchova mimo výchovné instituce, která probíhá spontánně. Do této kategorie patří zejména prostředí, kde člověk žije, lze sem přiřadit i komunikační partnery jako jsou přátelé, média, referenční skupina atd.

To, pro jakou aktivitu se jedinec rozhodne, ovlivňuje celá řada okolností. Významným aspektem vždy zůstává svobodná volba. Volný čas lze trávit dvěma způsoby (Čertík, Fišerová, 2009):

- spontánně
- organizovaně

Organizované trávení volného času

Organizovanou činnost ve volném čase můžeme dále rozdělit:

- činnost spontánní (například na otevřených hřištích a sportovištích)
- činnost zájmová (například výlety, exkurze, divadelní a jiná představení)
- činnost pravidelná (celoroční činnost, například kroužky, kurzy)

Organizovaná forma trávení volného času může být pravidelná (zájmové kroužky) nebo příležitostná (např. soutěže, olympiády, exkurze, besedy, vycházky), přičemž zařízení mají vytvořené podmínky pro skupinovou nebo individuální činnost. Některé činnosti se také

mohou realizovat hromadnou formou, například různé festivaly, slavnosti nebo sportovní akce. V organizované formě se může zájmová činnost uskutečňovat pod pedagogickým vedením, tj. s daným začátkem a koncem. Někdy se může také jednat o spontánní aktivity bez přímého pedagogického vedení v herně, čítárně nebo na hřišti (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková a Pavlíková, 2002).

Neorganizované trávení volného času (spontánní)

U těchto činností nabízí volnočasová zařízení pouze vhodné podmínky a prostředí. Patří sem herny, volně přístupná sportoviště v areálech škol a školských zařízení, posilovny, knihovny, internetové kavárny nebo jen kluby, kam mohou návštěvníci kdykoli přijít a odejít. Pedagog v tomto případě ovlivňuje činnosti nepřímo. Účastníky motivuje a koordinuje. Při ohrožení zdraví a bezpečnosti zasahuje a zajišťuje pomoc. Nabídku spontánních činností je třeba chápat z hlediska zařízení jako tzv. nízkoprahovou průběžnou aktivitu pro neorganizované účastníky (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

2.4 Mladší školní věk a trávení volného času

Dle Mertina (2011) je dítě mladšího školního věku zařazeno ve věkové kategorii 6 až 12 let. Tímto obdobím se zahajuje trvalé celoživotní formální vzdělávání. Autoři Hájek, Pávková a kol. (2008) dítě mladšího školního věku zařazují do věku od 6 do 11 let. Patří sem tedy většinou žáci prvního stupně základní školy. Škola, vedle ostatního prostředí, má velký vliv na formování dítěte. Zdeněk Matějček (2008) se zmiňuje, že mladší školní věk je období krátké a přechodné. Dítě v tomto období prochází velkým množstvím změn. Podle Matějčka je to období mezi dvěma vývojovými epochami. Konkrétně tento autor jmenuje předškolní věk a střední školní věk. Pro děti je důležité mít příležitost ke kontaktu s ostatními jedinci svého věku. Škola není místem určeným pouze pro vzdělávání dětí, ale nabízí také příležitosti k jejich společenskému životu. Poznat druhé děti je základem pro porozumění ostatním v dospělosti.

Jak uvádí Říčan (2004) je pro dítě v prvních letech školní docházky nesnadné udržet soustředění na školní práci souvisle po dobu několika desítek minut. Nově se školák učí také překonávat nezdary a překážky, což je neméně náročný úkol.

„Dítě už je docela samostatné, zvládlo nejběžnější sebeobslužné aktivity, dokáže být i samo. Odbylo si nejběžnější dětské nemoci, je tedy docela zdravé, dokáže už sdělit, když mu něco je. Dítě v tomto věku obvykle nekritizuje dospělé, je stále dětské, mazlivé, nestydí se za rodiče, vcelku přijímá aktivity, které mu nabízejí, poměrně snadno se učí - mluví se o zlatém věku mechanické paměti“ (Mertin, 2011, s. 167).

Jak uvádí Pávková a kol. (2002) je pro dítě mladšího školního věku typické objevování různých zájmových oblastí. Děti jsou plně nadšené a touhy poznávat vše nové. Jejich zájmy bývají často krátkodobé, a proto činnost a náplň zájmových útvarů má být pestrá, s rozšířenou nabídkou různých aktivit.

Podle Matějčka (2000) je toto období „klasickou dobou soutěží“. Do popředí se dostávají pohybové dovednosti, ve kterých lze uplatnit postřeh, bojovnost a odvalu. Pokud je dítě jakýmkoli způsobem pohybově omezeno, setkává se častěji než tomu bylo dříve s posměchem a ústky ze strany svých vrstevníků. Tyto reakce jsou prožívány s větší mírou frustrace než v jiných obdobích života.

„Dítě mladšího školního věku má velkou potřebu pohybu, jeho pohybová aktivita je velmi výrazná. V souvislosti se zdokonalováním činnosti smyslových orgánů, svalstva a s vývojem kostry se zlepšuje pohybová koordinace, zejména drobného svalstva ruky. Nápadný je růst do výšky, hlavně prodlužování dolních končetin. Pohyby dětí jsou rychlejší, přesnější, vytrvalejší, rozmanitější, vytvářejí se předpoklady pro organizovanou tělovýchovu. Do osmého roku se však dítě ještě příliš nezaměřuje na výkon, má potřebu spíše spontánního pohybu. Nervová soustava dítěte snadno podléhá únavě, a proto je potřeba odpočinku po duševní práci velká“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 86).

Autoři Hájek, Hofbauer, Pávková (2008) uvádí, že dítě se častěji věnuje spontánní kresbě. S oblibou a často zobrazuje skupinové scény, také v používání barev je realističtější. V závěru období mladšího školního věku u dítěte přibývá kritičnosti a častého srovnávání se skutečností. Také spontánnost v kresbě se postupně vytrácí, není-li dítě výtvarně nadané nebo výtvarně školené.

V současnosti se v různých podobách vyskytují počítačové hry, které mají odlišné požadavky na hráče. Některé z nich jsou motivací pro dítě a mohou pozitivně stimulovat

myšlení. Jiné však mohou být nebezpečné a problematické. Počítačové hry vedou k omezení pohybu a působí tak nepříznivě na správný tělesný vývoj dítěte. Často se při hraní her prožívají silné emoce bez adekvátního odreagování (například pohybovou aktivitou), uvolňují se morální zábrany. Někdy mohou být pro uživatele návykové a mohou způsobovat omezení nebo ztrátu schopnosti rozlišit realitu od hry či napomáhat k získávání mylných představ o životě. Prostřednictvím internetové sítě lze komunikovat s vrstevníky i z odlišných částí světa či lze zprostředkovat spojení s ostatními v jinak méně dostupném prostředí (například v nemocnici), jedná se však o komunikaci pozměněnou a mnohokrát ochuzenou o metakomunikaci (Čáp, Mareš, 2007).

Pro děti mladšího školního věku má velký význam hra. V porovnání s dětmi v předškolním věku se však mění její charakter. Stává se realističtější, složitější a je méně fantastická. Obliba vzrůstá u her pohybových, která mají svá pravidla. Děje se tak úzce s vývojem psychiky dítěte. Pohybové hry jsou u této věkové skupiny oblíbené i jako vhodná kompenzace dlouhého sezení ve škole (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008). Dítě se hrou učí, připravuje se pro práci i pro život. Hra uspokojuje potřebu činnosti a přináší spontánní radost ze samotné činnosti bez ohledu na její užitečnost (Čáp, Mareš, 2007).

„Hra je dobrovolná činnost, která je vykonávána uvnitř pevně stanovených časových a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel, která má svůj cíl v sobě samé a je provázána pocitem napětí, radosti a vědomím „jiného bytí“, než je „všední život“ (Čertík, Fišerová, 2009, s. 13).

Bez dodržování pravidel není hra možná. Někdy vede ke konfliktům a přestává uspokojovat účastníky. Pravidla mohou být dána zvenčí, v jiných případech si je dítě samo utváří. Pravidla tak mohou být vnější a obecná, nebo vlastní a vnitřní. Hry s pravidly jsou důležitou příležitostí k formování charakteru, k mravní výchově a k formování sociálních norem (Čáp, Mareš, 2007).

Dle Beana děti rozvíjejí pomocí hraček svoje schopnosti, především ty organizační. K rozvoji dochází také u představivosti. Ruku v ruce se tak upevňují vrozené vlohy a získané dovednosti. Při hře ve skupině svých vrstevníků se děti rovněž učí komunikaci s ostatními. Hra, jako výchovný prostředek, je v pedagogické praxi nenahraditelná. Patří k nejideálnějším prostředkům harmonického rozvoje jedince. Hrou lze rozvíjet

a podporovat celou osobnost dítěte. Jsou to nejen schopnosti, dovednosti a vloh, ale také široká oblast zájmů, postojů a potřeb (Hanuš a Chytilová, 2009).

Hračka u dítěte podněcuje vývoj pohybový, smyslový, rozumový a citový. Dětská psychologie upřesňuje, že každá hračka má svoji hodnotu nejen vývojovou, ale také podnětovou. Hračky působí na psychické funkce dítěte různým způsobem. Pomáhají rozvíjet jeho zrakové, hmatové a sluchové vnímání. Také cvičí paměť a některé složky abstraktního myšlení. Dobrou hračkou můžeme u dítěte cvičit a posilovat některé ze slabin a naopak tlumit nežádoucí vlastnosti (Matějček, 2000). Jak uvádí autoři Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) hračka vychovává k estetickým hodnotám a k citu pro krásu a vkus.

„Hra je stejně důležitá jak pro děti, tak pro vlčata, mláďata primátů i jiných zvířat. Všechna mláďata se učí důležitým dovednostem interakcí se svými vrstevníky i dospělými. Právě hra je onou metodou, prostřednictvím které se ze závislých dětí stávají cestou poznání nezávislí dospělí“ (Bean, 1995, s. 42-43).

2.5 Volný čas jako prevence rizikového chování

Vztah dítěte a prostředí je vzájemný. Dítě je ovlivňováno prostředím a samo do prostředí vstupuje jako aktér a do jisté míry na něj samo působí. V rozdílných prostředích dítě zastává rozdílné sociální role. Ty jej pak následně ovlivňují v jeho chování, sociálním poznávání, přátelských vztazích apod. Názory a chování dětí tedy vznikají a mění se pod vlivem sociálně-kulturního prostředí (Mareš, 2013).

Děti a mladiství usilují o aktivní poznání světa a života. Chtějí si vyzkoušet různé činnosti, ověřit si své schopnosti a předpoklady. Někteří se soustředí na menší okruh činností ve svém volném čase, druzí těchto aktivit zanechají a omezí se jenom na zábavu (Čáp, Mareš, 2007).

Současná výchova si klade za cíl vybavit děti do života nejen příslušnými kompetencemi, ale zároveň je učí, jak zvládat nástrahy, se kterými je společnost každodenně konfrontuje (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Do skupiny dětí, které mají sklony k rizikovému chování patří:

- děti bez zájmových aktivit
- děti navštěvující některé organizované zájmové činnosti zpravidla výhradně na přání svých rodičů. S těmito aktivitami se většinou osobně neztotožňují a vykonávají je tak nedobrovolně.

V současné době se prostřednictvím výchovných programů pro děti a mládež klade u žáků důraz na primární prevenci rizikového chování. V zájmových útvarech by děti měly být vedeny také k osvojování sociálních dovedností. Kvalitní zájmová činnost přináší svým účastníkům autentické zážitky a z nich vyplývající kladné emoce, ale i schopnost přijmout prohru ve hře či v soutěži. Stává se tak prostředkem prevence rizikového chování.

Mezi rizikové chování patří:

- záškoláctví
- šikana, násilí
- rasismus, xenofobie
- kriminalita, delikvence, vandalismus
- závislost na politickém a náboženském extremismu
- užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné psychotropní látky)
- netolismus (virtuální drogy, kiberšikana, gamblerství - patologické hráčství)

Jak uvádí Hofbauer (2004) negativním jevem současnosti, ke kterému dochází převážně ve volném čase mládeže, je šikana. Iniciátory a pachatelé bývají často děti a mladí lidé. Je nutností předcházet výchovou a prevencí ve školách či prostřednictvím médií různým typům nežádoucího chování (poškozování budov, rasismus, agrese a násilí). Prioritní je stále boj proti trvale klesajícímu věku pachatelů i jejich obětí.

Dle Kaplánka (2010) s rostoucím výskytem sociálně patologických jevů vzrůstá také potřeba společnosti zaměřit úsilí na pomoc v socializaci a v tzv. sociálním fungování ze strany pedagogů a sociálních pracovníků. Autor se také zmiňuje, že v praxi dochází k přesahu disciplín například sociálního pracovníka, pedagoga a vychovatele. Jako příklad konkrétně jmenuje fakt, že sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež jsou současně vychovateli, a tudíž potřebují vychovatelské kompetence. Naopak v domech dětí a mládeže mohou pracovníci vnímat přesah své vychovatelské činnosti do oboru sociální práce.

Novou cestou sociálního a výchovného působení mezi mladými rizikovými jedinci a skupinami v přirozeném prostředí jejich života, je streetwork (terénní sociální práce). Svým výchovným působením na mladé lidi a účinným zhodnocováním jejich volného času překračuje možnosti volnočasových zařízení a školy. Terénní sociální práce přispívá k boji proti drogám, záškoláctví, kriminalitě mládeže a dalšímu rizikovému chování. Dle Pávkové a kol. (2002) je důvěra mezi terénním pracovníkem (streetworkerem) a jeho klientem základní podmínkou úspěchu této práce. Pro velké pracovní nasazení streetworkera často dochází k jeho psychickému vyhoření a následně k nutné změně pracovní činnosti.

3 Instituce pro volný čas

Termín mimoškolní výchova je v současné době nahrazen označením pedagogika volného času. Kaplánek (2010) uvádí ve svém příspěvku, že profesní profil pedagoga volného času vymezený v zákoně je velmi vágní a česká legislativa stanoví jen minimální kvalifikační požadavky. Ne každý pracovník má specifické schopnosti pro práci s dětmi ve volném čase. Kaplánek zmiňuje například takové schopnosti, jako je přirozená autorita založená na přátelské komunikaci, schopnost přizpůsobení individuálním zájmům a schopnostem, ale také schopnost zvládnout děti v prostředí, kde mají více volnosti než při vyučování.

3.1 Školská a výchovná zařízení

- **Střediska volného času**

Střediska volného času obvykle vykonávají svou činnost po celý školní rok a svým účastníkům nabízí volnočasové aktivity i ve dnech, kdy školní výuka neprobíhá. Poskytují metodickou, odbornou i materiální pomoc účastníkům zájmových činností, ale také školám a školským zařízením. Zájmové činnosti jsou určeny dětem, žákům, studentům a dospělým bez ohledu na jejich místo trvalého pobytu (Hájek a kol., 2007). Střediska volného času jsou dělena do dvou typů: Domy dětí a mládeže a Stanice zájmových činností.

- **Dům dětí a mládeže** - Toto volnočasové zařízení nabízí svým účastníkům činnosti v několika oblastech zájmového vzdělávání.
- **Stanice zájmových činností** - Účastníci činností zde mohou využít pouze jednu zájmovou oblast.

- **Školní družina**

Školní družiny jsou zpravidla součástí základních či jiných typů škol, a jsou určeny žákům mladšího školního věku. Existovat mohou i jako samostatná zařízení, která jsou využívána žáky jedné či více škol (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008). Přednostně je školní družina určena žákům prvního stupně základních škol. Je dělena do oddělení s maximálním počtem třiceti žáků. Ojedinele může být do školní družiny zařazen také žák druhého stupně základní školy. Základní formou činností je každodenní pravidelná pedagogická práce.

„Vytváříme-li program činností pro školní družinu, musíme vždy začít u hry a zážitků z ní. Základním prostředkem práce v družině je hra, která přináší kladné emoce, navozuje nové zážitky a využívá prvky zážitkové pedagogiky“ (Hájek a kol., 2007, s. 27).

- **Školní klub**

Ve dnech školního vyučování je zájmové vzdělávání poskytováno v klubu nejen žákům druhého stupně základní školy, ale přednostně i žákům nižšího stupně šestiletého či osmiletého gymnázia. Účastníky se mohou stát také žáci nižších ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře jež odpovídají nejvýše devátým třídám základní školy. Také žák prvního stupně základní školy může navštěvovat školní klub není-li přijat k pravidelné denní docházce do školní družiny. Činnost klubu je pro žáky zajištěna ve dnech školního vyučování, ale také ve dnech školních prázdnin anebo v době, kdy neprobíhá školní výuka (Hájek a kol., 2007).

Jak zmiňují autoři Hájek, Hofbauer, Pávková (2008), školní klub a školní družina se mohou společně podílet na organizaci společných činností jako jeden organizační celek.

- **Domov mládeže**

Mezi školská výchovná zařízení, která žákům a studentům SŠ a VOŠ zajišťují nejen ubytování a stravování, ale také zájmové činnosti ve volném čase, patří domovy mládeže. Tato zařízení jsou určena žákům jedné školy nebo učiliště, ale také studentům více škol. Do skupiny školských výchovných a ubytovacích zařízení dále patří internáty a školy v přírodě.

- **Dětský domov**

Dětské domovy jsou výchovným zařízením pro ústavní výchovu dětí. Do této skupiny výchovných zařízení lze zařadit také diagnostický ústav, dětský domov se školou a výchovný ústav. Zařízení jsou určena dětem ve věku od 3 do 18 let, které z vážných důvodů nemohou být vychovávány vlastní rodinou a u kterých není možná jiná forma rodinné péče či osvojení. Dětský domov zajišťuje výchovnou, sociální a hmotnou péči. Za základní organizační jednotku je považována rodinná skupina. Jak uvádí Pávková a kol. (2002) bývají do rodinné skupiny zařazovány i děti s postižením, a to tělesným či smyslovým. Počet dětí ve skupině se pohybuje od šesti do osmi. Důsledkem původního dysfunkčního a nepodnětného rodinného prostředí bývá u těchto dětí často zvýšený výskyt špatných návyků a patologického chování. Úkolem vychovatelů je postupné zvyšování sebedůvěry u dětí prostřednictvím vhodně zvolené přípravy na vyučování a široké nabídky mimoškolní pedagogické činnosti ve volném čase.

3.2 Základní typy sdružení dětí a mládeže

Velmi oblíbeným a častým způsobem, jak mladí lidé naplňují a využívají svůj volný čas, je prostřednictvím jejich sdružování. Členy sdružení se děti a mládež stávají na základě vlastního dobrovolného rozhodnutí a svou účastí rozvíjí nejen svoji osobnost, ale také sociální vztahy. Základní a často jedinou formou dobrovolného sdružování se stává vrstevnická skupina, která je tvořena mladými lidmi blízkého věku, podobných zájmů a sociálního statutu (Hofbauer, 2004).

Mezi největší organizace a sdružení dětí a mládeže s dlouholetou tradicí v Čechách i ve světě patří:

- **Junák**

V současné době se jedná o nejpočetnější mládežnické hnutí u nás, které bylo založené v roce 1907 v Anglii. Junák je organizace, která sdružuje skauty a skautky. U nás se stal jejím zakladatelem Antonín Benjamin Svojsík. Organizace si klade za cíl rozvíjet u dětí, mladých lidí a dospělých duchovní, mravní a tělesné zdatnosti. Velký důraz je kladen na pobyt v přírodě. Základní organizační jednotkou je družina (Hofbauer, 2004).

- **Pionýr**

Pionýrská organizace je druhým největším sdružením dětí a mládeže. Vznikla po druhé světové válce a v minulosti navazovala na předválečné dětské levicové organizace. Dle Pávkové a kol. (2002) je pionýrská organizace definována jako dobrovolné, demokratické a na politických stranách a ideologiích nezávislé sdružení mladých lidí. Pionýr spolupracuje s levicovým mezinárodním hnutím Falken (Sokoli).

- **YMCA**

YMCA je křesťansky orientované dobrovolné, nepolitické a neziskové sdružení. Svoji činností usiluje o plnohodnotný život dětí a mládeže. Činnost organizace byla nově obnovena v roce 1992 (Pávková a kol., 2002).

- **Česká tábornická unie**

Organizace svou činností navazuje na historické trampské hnutí. Na základě společného zájmu sdružuje děti, mládež a dospělé.

- **Duha**

Je otevřenou organizací pro děti a mladé lidi, která sdružuje jednotlivce i kolektivy. Pořádá společné akce v přírodě, ale také ve městě.

- **Brontosaurus**

Hnutí sdružuje děti a mládež. Zaměřuje na ochranu a tvorbu životního prostředí.

4 Volnočasové organizace v Jindřichově Hradci

4.1 Občanská sdružení a organizace

Dům dětí a mládeže v Jindřichově Hradci

Zajišťuje výchovné, vzdělávací, zájmové, popřípadě tematické rekreační a táborové akce pro předškolní děti, žáky, studenty SOŠ a VŠ. Ve spolupráci se školami a dalšími institucemi organizuje soutěže a přehlídky dětí a mládeže. Ve školním roce 2014/2015 měl Dům dětí a mládeže v Jindřichově Hradci ve své nabídce celkem 135 zájmových útvarů. Největší zájem veřejnost projevila o taneční kroužky.

Základní umělecká škola Vítězslava Nováka

Základní umělecká škola Vítězslava Nováka je čtyřoborovou uměleckou školou. V současné době dochází do školy 872 žáků, které vyučuje 36 učitelů v hudebním, výtvarném, tanečním a literárně dramatickém oboru. Škola pro své žáky organizuje v letních měsících také příměstský tábor.

- **Hudební obor:**

Je největším oborem školy s nejdelší tradicí. Jeho cílem je nejen příprava nejtalentovanějších žáků, ale především výchova kvalitních amatérských hudebníků se vztahem k hudebnímu dění a k aktivnímu muzicírování.

- **Výtvarný obor:**

Je druhým největším oborem školy. Žáci se seznamují v průběhu vyučování se základy výtvarných technik-kresbou, malbou, grafikou, modelováním, prostorovou tvorbou, kombinovanou a méně tradičními technikami.

- **Taneční obor:**

Rozvíjí taneční nadání dětí. Taneční praxe navazující na všechny předměty podněcuje v dětech tvořivé schopnosti a smysl pro pohybovou souhru.

- **Literárně dramatický obor:**

Žáci jsou vedeni ke spolupráci a vzájemnému vnímání, citlivosti ve skupině a komunikaci, k rozvíjení smyslového vnímání a fantazie. Je rozvíjena kultura pohybu, technika řeči a výrazu, schopnost improvizace.

Hudební škola YAMAHA

Nabídka Hudební školy YAMAHA představuje široké spektrum vyučovacích instrumentálních oborů pro děti předškolního věku, školní mládeže od 6 a 8 let, dospělé, ale i pro seniory. Hudební školy YAMAHA působí po celém světě a patří k největším organizacím svého druhu. Od roku 2000 působí také v Jindřichově Hradci.

Skaut – český skauting A.B.S, středisko Pětilisté růže Jindřichův Hradec

10. skautský oddíl Jindřichův Hradec

Skautské středisko Pětilisté růže Jindřichův Hradec je součástí celostátní organizace A.B.S. Stav členské základny tvoří 20 členů, kteří jsou rozděleni do 2 fungujících družin: Panterů a Sokolů. V letošním roce oslaví skautské středisko v Jindřichově Hradci 100 let od svého založení. Oddíl mezi sebe přijímá primárně chlapce od 6 do 9 let.

Junák – svaz skautů a skautek ČR, Středisko Zlatá růže Jindřichův Hradec

Čtyřka – 4. oddíl skautů z Jindřichova Hradce

Činnost skautského střediska Zlatá růže Jindřichův Hradec byla nově obnovena v roce 1989. Oddíl v současné době navštěvuje 18 členů. Věkové rozpětí dětí je od 6 do 10 let.

Pionýrská skupina 8. března

Skupina je se svými 80 členy třetí největší skupinou v kraji. Součástí pionýrské skupiny je také modelářský klub RC MAX.

YMCA Jindřichův Hradec

YMCA je křesťansky orientované dobrovolné, nepolitické a neziskové sdružení dětí a mládeže. V prosinci 2013 zahájilo svoji činnost nové YMCA centrum. Klub je určen dětem ve věku od 8 do 13 let.

Pět P

Program Pět P je nestátní sociálně – preventivní volnočasový program, který je určený dětem ve věku od 5 do 17 let. Je založen na dobrovolnické práci studentů či mladých lidí starších osmnácti let s dítětem z problémového prostředí. Pomoc dítěti spočívá v pravidelném setkávání a trávení volného času dítěte s dobrovolníkem.

Dětský klub Růžička

Dětský klub při Občanském sdružení OKNA vznikl v r. 2008. Klub podporuje všechny děti v aktivním způsobu života a zajímavém prožívání volného času. Napomáhá zapojení dětí s handicapem do běžných dětských aktivit. Klub je určen dětem předškolního věku.

Houbový park a Ráj Skřítků v Roseči

Houbový park je naučný, interaktivní a pohádkový park pro děti a jejich rodiče. Ve výtvarné dílně se děti mohou věnovat široké nabídce výtvarných technik. Aktivita jsou vhodné také pro tábory, školy a školky.

Výtvarná dílna Romany Hulíkové v Děbolíně

Výtvarná dílna je určena především pro rodiny s dětmi. Návštěva této dílny je vhodná pro děti již od 3 let.

Jazyková škola Zachová

Nabízí Dětské jazykové kurzy, Jazykové kurzy pro žáky ZŠ, studenty SŠ a VŠ. Organizuje také příměstské tábory a letní jazykové kurzy.

4.2 Tělovýchovné a sportovní organizace

Tělovýchovné a sportovní organizace mají v Jindřichově Hradci dlouholetou tradici. K nejstarším organizacím patří TJ Sokol, která v letošním roce oslavila 130 let od svého založení a Veslařský klub Vajgar, který je nejstarším v Čechách. V tomto roce si klub připomíná 141 let své existence.

Jindřichohradecká veřejnost si může při svém výběru volnočasových aktivit sportovního charakteru zvolit z široké nabídky sportovních oddílů a klubů.

TJ Slovan Jindřichův Hradec

Tělovýchovná jednota Slovan je občanské sdružení, kde pravidelně cvičí a trénuje 1597 členů, z nichž 816 je mladších 19 let. Tělovýchovná jednota má 20 oddílů.

TJ Sokol Jindřichův Hradec

Tělocvičná jednota Sokol Jindřichův Hradec se aktivně podílí na zajištění sportovního využití volného času mládeže, dospělých a seniorů. Nejpočetnějším oddílem je oddíl fotbalový. Sdružuje chlapce ve věku od pěti let až po ukončenou čtvrtou třídu ZŠ.

TJ Házená Jindřichův Hradec

Tělovýchovná jednota Házená Jindřichův Hradec je občanské sdružení, které vytváří podmínky pro provozování mezinárodní házené pouze v kategorii dívek a žen.

Tri Club Vajgar Jindřichův Hradec

Sportovní triatlonový klub „TCV Jindřichův Hradec“ byl založen v roce 1992. Klub má v současné době 44 členů, z toho 29 je mladších 19 let. Při klubu funguje sportovní triatlonová třída, která je jednou ze tří v České republice.

Aerobik team Lena

Aerobiku se věnují dívky od 5 do 18 let, které jsou rozděleny do čtyř kategorií a do přípravné třídy.

Veslařský klub Vajgar Jindřichův Hradec

Veslařský klub byl založen v roce 1874. Hlavním úkolem této organizace je naučit děti a mládež veslovat a dále rozvíjet jejich potenciál nejen fyzicky náročným tréninkem, ale také zábavnou formou. Dlouholetým členem Veslařského klubu Vajgar byl i český reprezentant Václav Chalupa. Veslařský klub patří v Jindřichově Hradci k nejúspěšnějším a nejatraktivnějším sportovním organizacím. Tato sportovní činnost je určena pro chlapce a dívky od 10 do 18 let.

Výzkumná část

5 Cíle výzkumu, formulace výzkumných otázek

V teoretické části jsme představili základní poznatky, na které ve výzkumné části navážeme. Pro naše výzkumné šetření jsme zvolili dotazníkovou metodu, která poslouží k vyhodnocení a následné analýze našeho výzkumného šetření.

Předpokládáme, že děti se ve svém volném čase věnují nejen svým povinnostem, ale také svým koníčkům. Trávení volného času je ve velké míře ovlivňuje na celý život.

5.1 Cíle výzkumu

Ve výzkumné části se budeme věnovat zjištění využití volného času žáků prvního stupně základních škol v Jindřichově Hradci.

Cílem našeho výzkumu je zjistit:

- Jak děti mladšího školního věku v Jindřichově Hradci tráví svůj volný čas?
- Jaké zájmové aktivity děti preferují?
- Jaké činnosti jim v dané lokalitě chybí?

5.2 Formulace výzkumných otázek

Pro výzkumné šetření byly stanoveny tři výzkumné otázky, které chceme v provedeném výzkumu potvrdit nebo vyvrátit.

- **Výzkumná otázka č.1:**

Děti tráví svůj volný čas častěji doma u počítače a televize než venku s kamarády.

- **Výzkumná otázka č.2:**

Žáci tráví více času sportovními aktivitami než čtením knih.

- **Výzkumná otázka č.3:**

Nabídka zájmových činností v dané lokalitě je pro žáky vyhovující.

6 Použité metody, sběr a zpracování dat

Pro naše výzkumné šetření jsme zvolili kvantitativní výzkumnou metodu, kterou je anonymní dotazník.

Dotazník je jednou z nejfrekventovanějších výzkumných metod, která je využívána pro hromadné zjišťování údajů od velkého počtu odpovídajících, tj. respondentů. Jako metoda je považována za ekonomický výzkumný nástroj.

Dle stupně otevřenosti jsou v dotazníku otázky děleny na uzavřené, polouzavřené a otevřené. Struktura dotazníku by měla být vždy dostatečně promyšlena a cíl přesně a konkrétně formulován (Gavora, 2000).

Po zvážení všech hledisek jsme jako vhodnou formu výzkumného šetření zvolili osobní administraci písemného dotazníku, forma tužka – papír. Dotazník byl sestaven speciálně pro účely našeho výzkumného šetření. Jednotlivé otázky v dotazníku byly formulovány a logicky uspořádány tak, aby bylo možné na základě odpovědí získaných od skupiny respondentů zodpovědět předem stanovené cíle a výzkumné otázky. Dotazník obsahuje 15 položek. Z tohoto počtu je 13 otázek uzavřených a polouzavřených, 2 otázky jsou otevřené.

Vzhledem k věku dotazovaných žáků jsme po dohodě s řediteli obou vybraných základních škol oslovili pedagogické pracovníky na těchto školách. Ti žákům dotazníky rozdali a osobně pak dohlédli na jejich vyplnění a odevzdání. Návratnost dotazníků byla 100%. Žádný z dotazníků nebyl vrácen nevyplněný.

Sběr dat proběhl na obou základních školách v červnu 2015. Pro zpracování získaných dat jsme použili program Microsoft Excel 2007 v české verzi.

7 Výzkumný soubor

Výzkumu se zúčastnilo celkem 86 žáků ze dvou základních škol v Jindřichově Hradci. Z celkového počtu dotazníků byly všechny vyhodnoceny správně, žádný dotazník nebyl vyřazen. Zpracovávaný výzkumný soubor zahrnoval 86 žáků, z toho bylo 39 chlapců a 47 dívek. Tabulka 1 nám zobrazuje složení výzkumného souboru vzhledem k pohlaví.

Tabulka 1: Složení výzkumného souboru vzhledem k pohlaví

Pohlaví	
chlapec	39
dívka	47

Věkový průměr zkoumaného vzorku byl 10 let. Nejmladší žák měl 9 let a nejstarší měl 11 let. Nejvíce žáků bylo ve věku 10 let (celkem 68 osob). Následovala věková skupina 11 let (celkem 12 osob). Nejméně bylo žáků ve věku 9 let (celkem 6 osob).

Věkové rozložení je uvedeno v tabulce 2.

Tabulka 2: Četnosti jednotlivých věkových kategorií ve výzkumném souboru

Věk	
9 let	6
10 let	68
11 let	12

7.1 Charakteristika výzkumného souboru

Jindřichův Hradec je okresní město, které má přibližně 22 000 obyvatel. Do města dojíždí velký počet žáků ze spádových oblastí. Pro své výzkumné šetření jsme vybrali dvě základní školy v Jindřichově Hradci. Zvolili jsme žáky čtvrtých tříd prvního stupně těchto škol. Obě vybrané školy se nachází v centru města Jindřichův Hradec v zóně administrativních, školních a kulturních budov. Výzkumné šetření bylo provedeno ve II. Základní škole, Janderova ulice a ve III. Základní škole, Jarošovská ulice. Obě školy spolu také vzájemně spolupracují. Pro výzkumné šetření byly k dispozici celkem čtyři čtvrté třídy. Jak jsme se již výše zmínili, věkový průměr respondentů byl 10 let. Žáky čtvrtých tříd prvního stupně jsme pro svůj výzkum zvolili především z důvodu tematického zaměření bakalářské práce na skupinu dětí mladšího školního věku.

7.2 Charakteristika škol

- **II. Základní škola Jindřichův Hradec II., Janderova ulice**

Základní škola se nachází v centru města. Jistým specifikem školy jsou tzv. „estetické třídy“. V každém ročníku prvního stupně je vždy jedna třída s rozšířenou výukou hudební nebo výtvarné výchovy. Je potěšující, že žáci těchto tříd jsou úspěšní v různých výtvarných i hudebních soutěžích a odcházejí z 9. tříd v hojném počtu bez problémů na řadu uměleckých oborů. Estetické třídy se staly již tradicí a je o ně u rodičů i dětí velký zájem. Ze zájmových aktivit nabízí škola svým žákům tyto kroužky: zdravotní, výtvarný a sportovní. Žákům prvního stupně je určen také pěvecký sbor a skauting. Škola úzce spolupracuje s Domovem dětí a mládeže a také se Základní uměleckou školou v Jindřichově Hradci. Není jistě bez zajímavosti, že školu navštěvuje velký počet žáků dojíždějících ze široké spádové oblasti města Jindřichův Hradec.

- **III. Základní škola Jindřichův Hradec II., Jarošovská ulice**

Základní škola se rovněž nachází v centru města Jindřichův Hradec. Svým žákům nabízí široký výběr z kroužků a zájmových útvarů. Žákům na prvním stupni jsou určeny tyto kroužky: tkaní, výtvarný, dramatický, vaření, sborový zpěv, konverzace z anglického jazyka, přírodovědný, sportovní a hudebně-pohybový. Velkou tradici ve škole má pěvecký sbor.

Zaměření školní družiny je sportovně rekreační. Také školní družina nabízí možnost využití některých volnočasových aktivit. Jsou to kroužky: výtvarný, sportovní a vaření.

Žáci na druhém stupni mohou navštěvovat tyto kroužky: dopravní, psaní všemi deseti, dramatický, sportovní hry, multimediální a sborový zpěv. Škola je také navštěvována velkým počtem dětí dojíždějících ze široké spádové oblasti města Jindřichův Hradec.

8 Analýza a interpretace výsledků

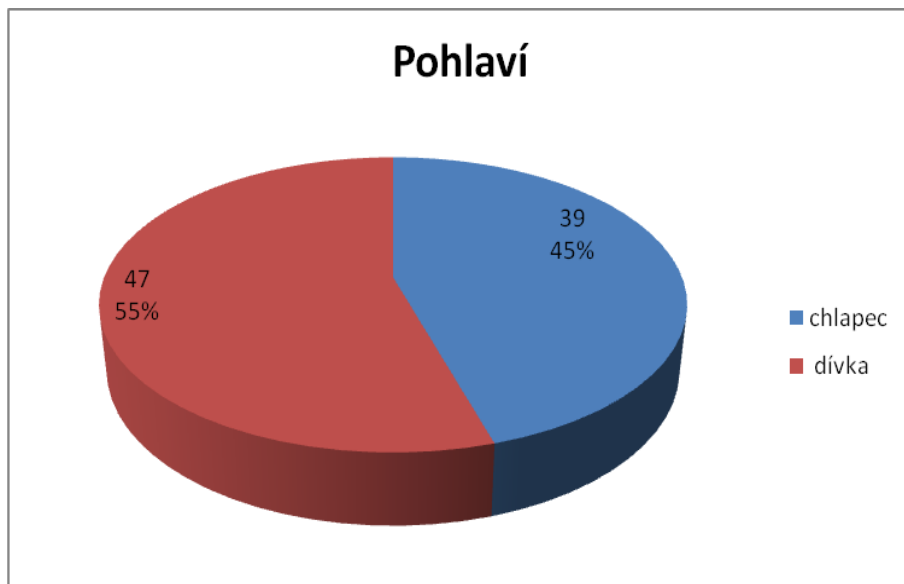
Následuje zhodnocení dotazníkového šetření podle jednotlivě položených otázek. Pro názornost byly zvoleny vedle tabulek i grafy, které znázorňují jednotlivé položky v dotazníku podle odpovědí respondentů.

Otázka 1: Jsem:

Touto otázkou jsme sledovali rozdělení výzkumného souboru vzhledem k pohlaví žáků. Zpracovávaný výzkumný soubor zahrnoval celkem 86 žáků. Z toho bylo 39 chlapců (45 %) a 47 dívek (55 %). Za tabulkou četností následuje graf 1, který zobrazuje složení výzkumného souboru vzhledem k pohlaví včetně procent.

Tabulka 1: Složení výzkumného souboru vzhledem k pohlaví

Pohlaví	
chlapec	39
dívka	47

Graf 1: Složení výzkumného souboru vzhledem k pohlaví

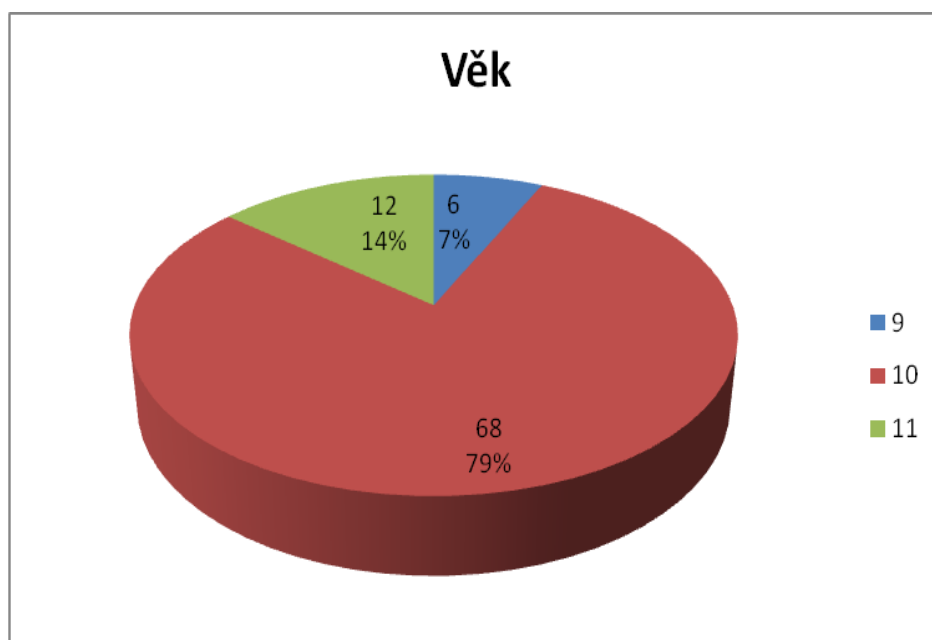
Otázka 2: Kolik je Ti let?

Otázka směřovala k věku jednotlivých žáků. Věkový průměr zkoumaného vzorku byl 10 let. Nejmladší žák měl 9 let a nejstarší 11 let. Nejvíce žáků bylo ve věku 10 let (celkem 68 osob, 79 %). Následovala věková skupina 11 let (celkem 12 osob, 14 %). Nejméně bylo žáků ve věku 9 let (celkem 6 osob, 7 %).

V níže uvedené tabulce 2 a grafu 2 jsou ilustrovány jednotlivé věkové kategorie včetně procent.

Tabulka 2: Četnosti jednotlivých věkových kategorií ve výzkumném souboru

Věk	
9 let	6
10 let	68
11 let	12

Graf 2: Jednotlivé věkové kategorie ve výzkumném souboru

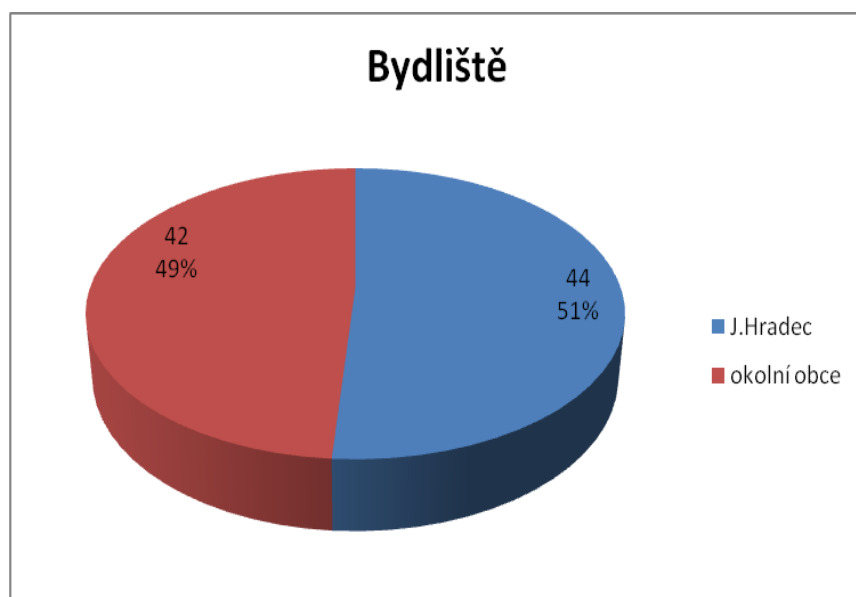
Otázka 3: Jsem z Jindřichova Hradce:

Otázka týkající se bydliště byla zařazena v dotazníku v pořadí jako třetí. Na tuto otázku, zda je žák z Jindřichova Hradce, odpovědělo kladně 44 dětí (51 %). Dojíždějících bylo o dvě děti méně, tj. 42 dětí (49 %).

Výsledky odpovědí zobrazuje tabulka 3 a graf 3.

Tabulka 3: Bydliště respondentů

Bydliště	
Jindřichův Hradec	44
dojíždějící	42

Graf 3: Bydliště respondentů vyjádřené graficky

Otázka 4: Máš možnost využít v Tvém bydlišti nabídky zájmových aktivit?

V této otázce jsme sledovali, zda žáci mohou absolvovat nějaké zájmové aktivity v místě bydliště. Otázku ohledně využití zájmových aktivit v místě bydliště kladně zodpovědělo 61 žáků (71 %), záporně 25 žáků (29 %).

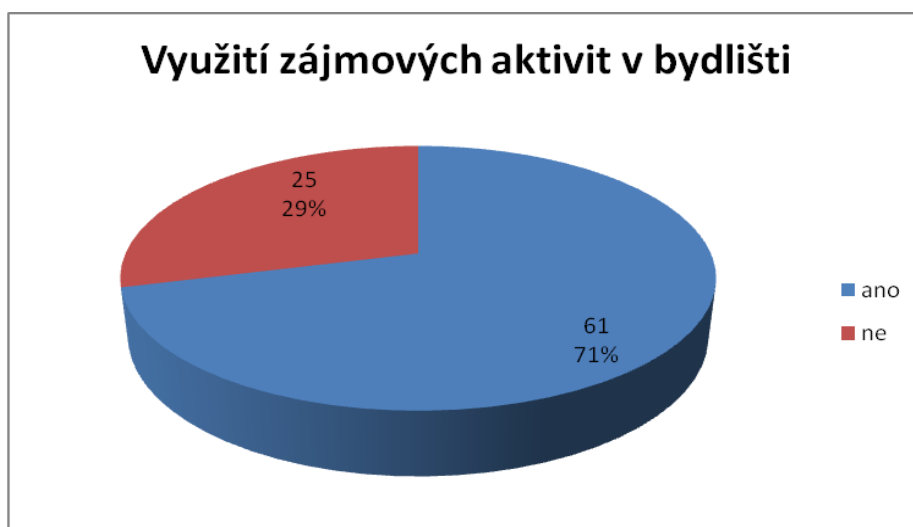
Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce 4 a grafu 4.

V předcházející otázce na místo bydliště bylo zjištěno, že 44 žáků bydlí v Jindřichově Hradci, zbývajících 42 žáků je dojíždějících. Při zpracovávání údajů jsme tyto žáky rozdělili a dále jsme sledovali, jaké mají možnosti ohledně využití zájmových aktivit podle bydliště (Jindřichův Hradec a dojíždějící). V dotazníku jsme vzhledem k regionu a spádových oblastí blíže nezkoumali přesné místo bydliště. Předpokládáme, že žáci pocházejí z různě velikých vesnic nedaleko Jindřichova Hradce.

Ze získaných údajů vyplynulo, že v bydlišti Jindřichův Hradec uvedl 1 žák (2 %) zamítavou odpověď na možnost využití nabídky, zbylých 43 žáků (98 %) odpovědělo kladně. U dojíždějících žáků zodpovědělo kladně 18 žáků (43 %) a záporně 24 žáků (57 %). Zjištěné výsledky jsou uvedeny v následujících grafech.

Tabulka 4: Možnosti využití nabídky zájmových aktivit v bydlišti žáků

Nabídka zájmových aktivit v bydlišti	
ano	61
ne	25

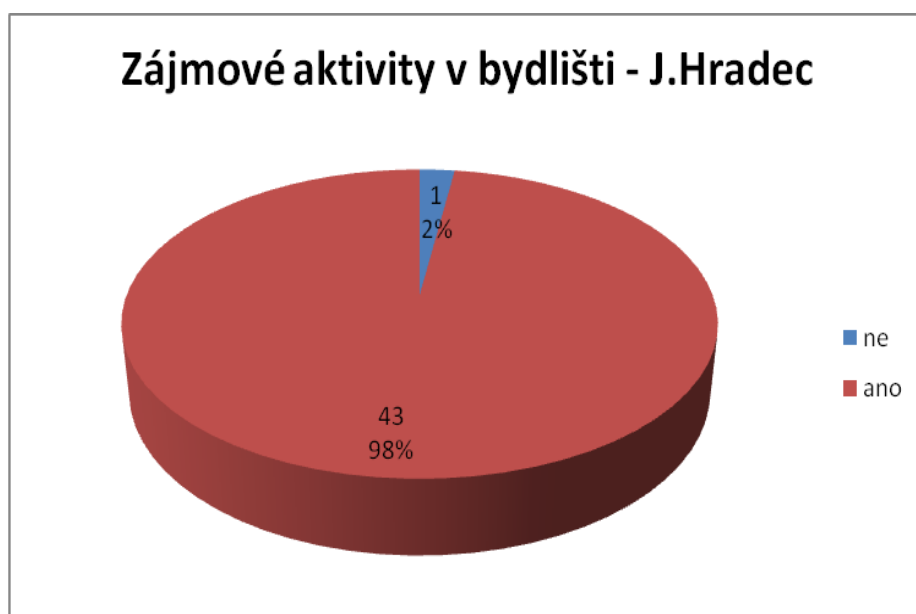

Graf 4: Možnosti využití nabídky zájmových aktivit v bydlišti žáků

Tabulka 5 a graf 5 zobrazuje možnosti využití nabídky aktivit dětí, které bydlí v Jindřichově Hradci.

Tabulka 5: Možnosti využití nabídky zájmových aktivit v bydlišti Jindřichův Hradec

Nabídka zájmových aktivit v bydlišti Jindřichův Hradec	
ano	43
ne	1

Graf 5: Možnosti využití nabídky zájmových aktivit v bydlišti žáků z Jindřichova Hradce

Tabulka 6 a graf 6 zobrazuje výsledky odpovědí žáků, kteří do Jindřichova Hradce dojíždí z okolních obcí.

Tabulka 6: Možnosti využití nabídky zájmových aktivit v bydlišti dojíždějících žáků

Nabídka zájmových aktivit v bydlišti dojíždějících žáků	
ano	18
ne	24

Graf 6: Možnosti využití nabídky zájmových aktivit v bydlišti dojíždějících žáků

Otázka 5: Jak nejraději trávíš svůj volný čas?

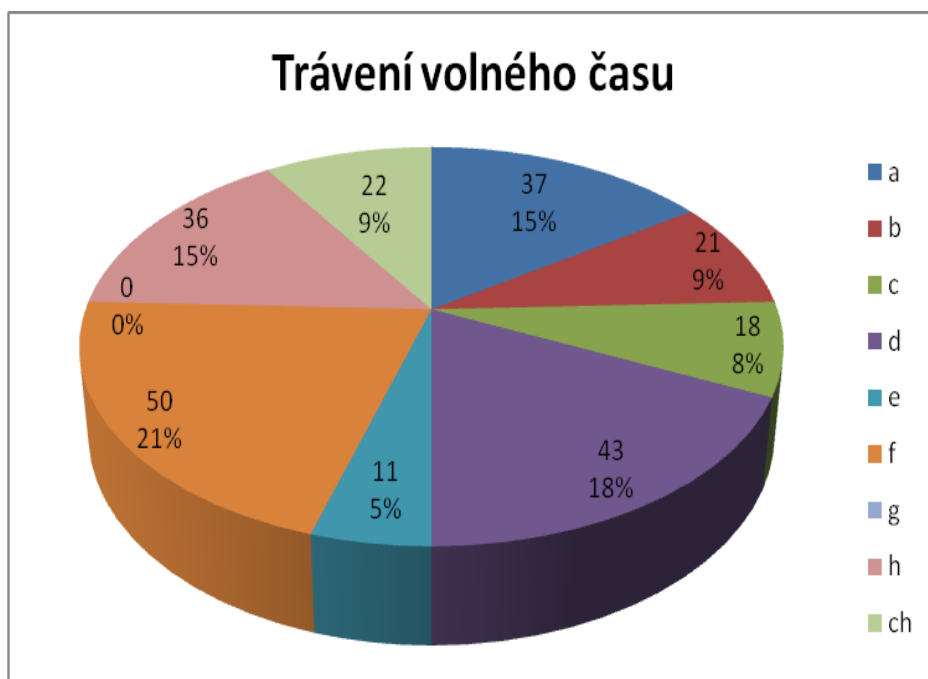
Zajímalo nás, jak děti naplňují a nejraději tráví svůj volný čas. Výsledky jsme nejdříve zkoumali jako celek, v dalším kroku jsme zjišťovali podrobněji odpovědi u žáků podle bydliště. Bydliště jsme rozdělili stejně jako v předcházející otázce na trávení volného času ve městě a na trávení volného času na venkově, tj. u dojíždějících.

V následující tabulce 7 jsou rozepsané jednotlivé odpovědi z nabídky z výzkumného šetření u všech žáků bez ohledu na to, zda bydlí ve městě nebo na venkově.

V následujícím grafu 7 jsou jednotlivé odpovědi znázorněné graficky včetně procent. Z této tabulky a grafu je patrné, že žáci tráví nejvíce svůj volný čas hrou venku s kamarády 50 žáků (21 %), také se věnují sportu 43 žáků (18 %) a různým kroužkům 37 žáků (15 %). K aktivitám, které děti dělají doma, se vyjádřilo k domácím pracím 36 žáků (15 %), následovalo sledování televize 21 žáků (9 %). Doma si četlo 18 žáků (8 %), hrou na počítači trávilo svůj čas 11 žáků (5 %). Volný čas ve školní družině netrávil ani jeden z oslovených žáků. Poslední možnost odpovědi u této otázky, tzn. ch) jiné, uvedlo 22 žáků (9 %), ale ani jeden z nich blíže svoji odpověď nespecifikoval.

Tabulka 7: Trávení volného času

Trávení volného času	
a) chodím do kroužku	37
b) jsem doma a dívám se na televizi	21
c) jsem doma a čtu si	18
d) sportuji	43
e) jsem doma a hraji hry na počítači	11
f) hraji si venku s kamarády	50
g) jsem ve školní družině	0
h) pomáhám s domácími pracemi	36
ch) jiné	22

Graf 7: Trávení volného času

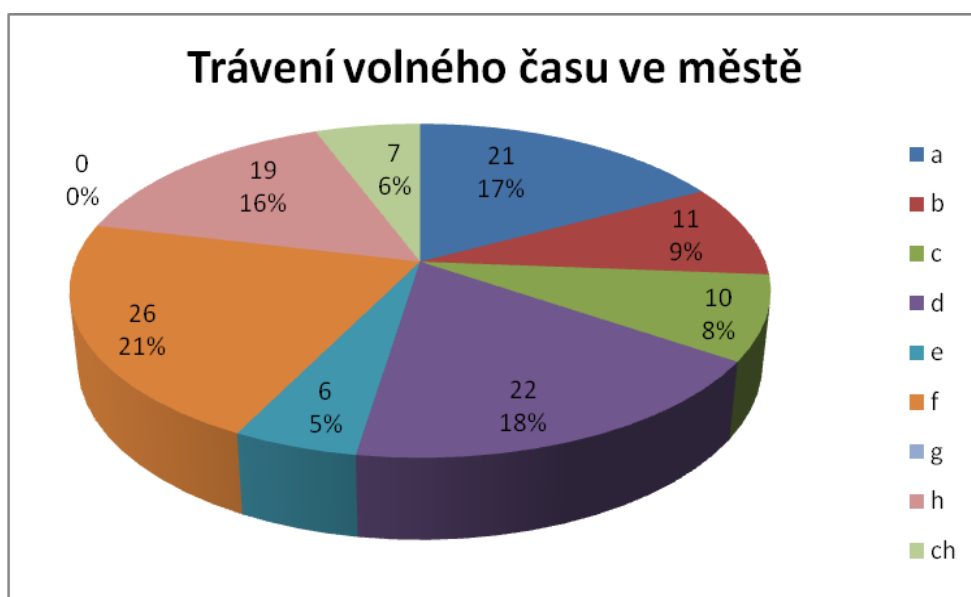
Trávení volného času podle bydliště:

V Jindřichově Hradci – VO č.1:

V níže uvedené tabulce 8 jsou rozepsané jednotlivé odpovědi z nabídky na otázku, jak děti nejraději tráví svůj volný čas podle bydliště. Zde jsme sledovali odpovědi žáků z Jindřichova Hradce. V následujícím grafu 8 jsou jednotlivé odpovědi znázorněné graficky včetně procent. Z této tabulky a grafu je patrné, že žáci nejvíce tráví svůj volný čas hrou venku s kamarády 26 žáků (21 %), také se věnují sportu 22 žáků (18 %) a různým kroužkům 21 žáků (17 %). K domácím aktivitám se vyjádřilo 19 žáků (16 %), konkrétně k odpovědi, že pomáhají s domácími pracemi. 11 žáků (9 %) uvedlo, že sledují televizi. Téměř stejný počet žáků 10 žáků (8 %) bylo doma a četlo si. Poslední možnost odpovědi u této otázky, tzn. ch) jiné, uvedlo 7 žáků (6 %), ale ani jeden z nich blíže svoji odpověď neupřesnil. 6 žáků (5 %) trávil svůj volný čas hrou na počítači. Volný čas ve školní družině netrávil žádný z oslovených žáků.

Tabulka 8: Trávení volného času ve městě Jindřichův Hradec

Trávení volného času ve městě Jindřichův Hradec	
a) chodím do kroužku	21
b) jsem doma a dívám se na televizi	11
c) jsem doma a čtu si	10
d) sportuji	22
e) jsem doma a hraji hry na počítači	6
f) hraji si venku s kamarády	26
g) jsem ve školní družině	0
h) pomáhám s domácími pracemi	19
ch) jiné	7

Graf 8: Trávení volného času ve městě Jindřichův Hradec

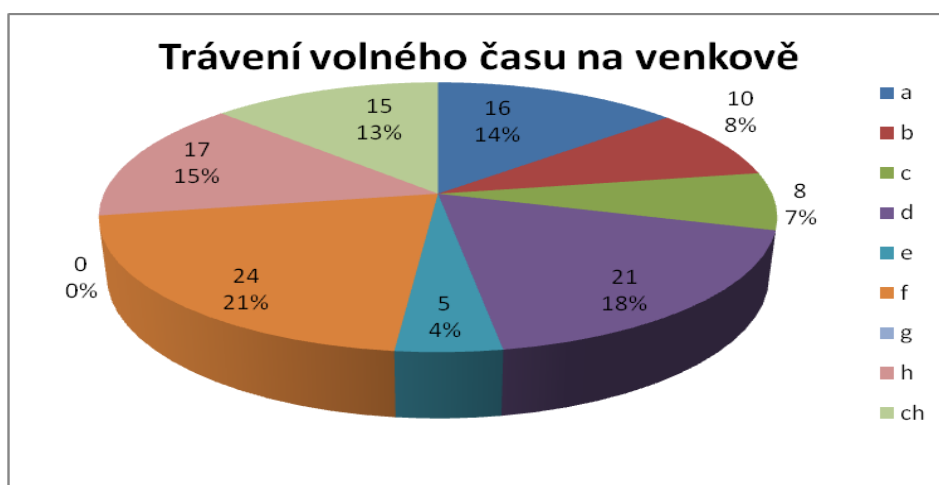
Také v následující tabulce 9 a grafu 9 jsou zobrazené jednotlivé odpovědi z nabídky na otázku, jak děti nejraději tráví svůj volný čas podle bydliště. Zde uvádíme odpovědi dojíždějících žáků, kteří bydlí v okolních obcích okresního města. V následujícím grafu 9 jsou jednotlivé odpovědi znázorněny graficky včetně procent. Z tabulky a grafu je patrné, že žáci nejvíce tráví svůj volný čas hrou venku s kamarády 24 žáků (21 %), věnují se sportu 21 žáků (18 %). K odpovědi h) pomáhám s domácími pracemi se vyjádřilo kladně

17 žáků (15 %). Chozením do kroužku tráví svůj volný čas na venkově 16 žáků (14 %). 15 žáků (13 %) reagovalo na nabídku odpovědi ch) jiné, bohužel ani jeden žák blíže nenapsal, jak tráví svůj volný čas. Méně dětí je doma a dívá se na televizi 10 žáků (8 %), následuje čtení 8 žáků (7 %). Nejméně dětí si hraje hry na počítači 5 žáků (4 %). Žádný z oslovených žáků netráví volný čas ve školní družině.

Venkov – VO č.1:

Tabulka 9: Trávení volného času na venkově

Trávení volného času na venkově	
a) chodím do kroužku	16
b) jsem doma a dívám se na televizi	10
c) jsem doma a čtu si	8
d) sportuji	21
e) jsem doma a hraji hry na počítači	5
f) hraji si venku s kamarády	24
g) jsem ve školní družině	0
h) pomáhám s domácími pracemi	17
ch) jiné	15

Graf 9: Trávení volného času na venkově

Otázka 6: Chodíš do nějakého kroužku?

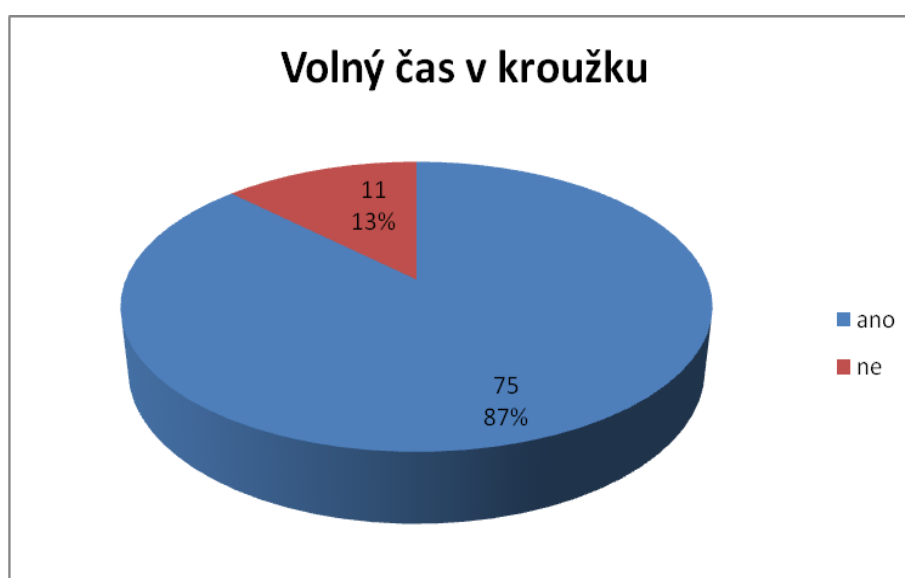
Jak jsme se zmínili v teoretické části, volný čas lze trávit také návštěvou v kroužku. Touto otázkou jsme sledovali, zda žáci chodí do nějakého kroužku. Tato otázka nebyla podrobněji zkoumána podle bydliště žáků.

Tabulka 10 a graf 10 zobrazují počty odpovědí žáků dle jejich účasti v kroužcích. Na tuto otázku odpovědělo kladně 75 žáků (87 %), zbývajících 11 žáků (13 %) uvedlo, že žádný kroužek nenavštěvují.

Pokud ale tuto položenou otázku blíže porovnáme s předchozí otázkou číslo 5 (kde jsme se ptali, jak děti nejraději tráví svůj volný čas), tak zjistíme poměrně velký rozdíl v jejich odpovědích. Svůj volný čas nejraději tráví chozením do kroužku celkem 37 dětí (15 %). Avšak v této otázce jsme zjistili, že do kroužku chodí 75 dětí (87 %) z celkového počtu 86 dětí.

Tabulka 10: Trávení volného času návštěvou v kroužku

Volný čas v kroužku	
ano	75
ne	11

Graf 10: Trávení volného času návštěvou v kroužku

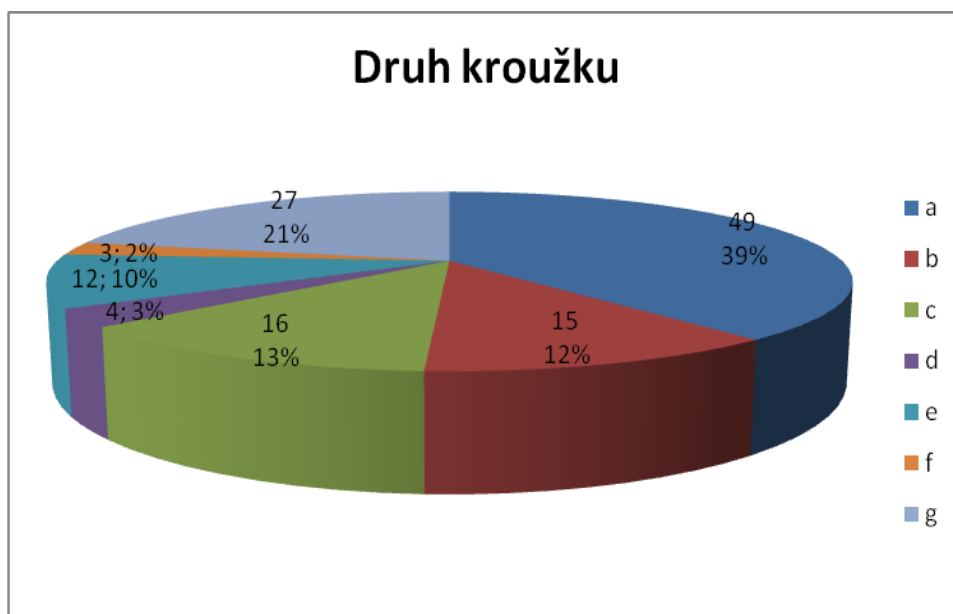
Otázka 7: Pokud ano, do jakého?

Touto otázkou jsme se pokusili získat od žáků bližší informace, jaký kroužek navštěvují ve svém volném čase. Ani tuto otázku jsme dále nezkoumali podle místa bydliště žáků. Nejvíce žáků odpovědělo, že chodí do sportovního kroužku 49 žáků (39 %), následoval hudební kroužek 16 žáků (13 %), výtvarný kroužek 15 žáků (12 %) a taneční kroužek 12 žáků (10 %). Nejméně dětí navštěvovalo pěvecký kroužek 4 děti (3 %) a kroužek vaření 3 děti (2 %). Na odpověď g) jiný, odpovědělo 27 dětí (21 %), ale i zde svoji odpověď blíže neupřesnilo. Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce 11 a grafu 11.

V předcházející otázce číslo 5 jsme se ptali, jak nejraději děti tráví svůj volný čas. Sportovní aktivity u této otázky uvedlo 43 žáků. V této položené otázce uvedlo 49 žáků, že chodí do nějakého sportovního kroužku. Pokud tyto otázky porovnáme tak zjistíme, že sice 49 dětí navštěvuje nějaký druh sportovního kroužku, ale z celkového počtu 86 dětí rádo sportuje polovina dětí, přesněji 43 dětí.

Tabulka 11: Navštěvované kroužky

Druh kroužku	
a) sportovní	49
b) výtvarný	15
c) hudební	16
d) pěvecký	4
e) taneční	12
f) vaření	3
g) jiný	27

Graf 11: Navštěvované kroužky

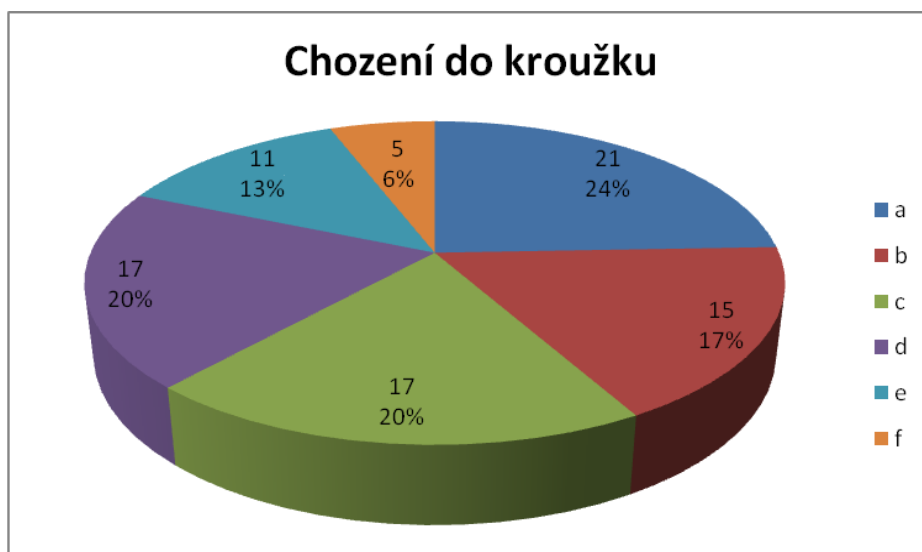
Otázka 8: Kolikrát týdně se kroužku věnuješ?

Tato otázka také souvisí s předchozími položenými dotazy číslo 6 a 7. Zde žáci odpovídali, jak často navštěvují kroužky. Ani zde jsme nesledovali odpovědi podle místa bydliště dětí. U této otázky zadaný dotazník obsahoval nabídku v odpovědích od a) až d). V nabídnutých možnostech pak žáci uvedli, že navštěvují kroužek jednou (21 žáků, 24 %), třikrát odpovědělo 17 žáků (20 %). Možnost čtyřikrát a více zodpověděl stejný počet žáků jako u předcházející možnosti, tj. 17 žáků (20 %), odpověď za b) dvakrát uvedlo 15 žáků (17 %).

Při zpracování dat se ukázalo, že možnosti odpovědí jsou nedostatečné. Proto jsme při zadávání dat přiřadili body e) a f), kdy e) je žádná návštěva kroužku a f) jiná odpověď. Žáci v této otázce také odpověděli, že nenavštěvují žádný kroužek (11 žáků, 13 %). Dalších 5 žáků (6 %) uvedlo, že navštěvují kroužky pětkrát, šestkrát či sedmkrát týdně. Tuto odpověď žáci napsali zvlášť, proto jsme ji i při zpracování dat zohlednili a zpracovali pod bod f). Jednotlivé odpovědi jsou v následující tabulce 12 a grafu 12.

Tabulka 12: Chození do kroužku

Chození do kroužku	
a) jednou	21
b) dvakrát	15
c) třikrát	17
d) čtyřikrát a více	17
e) žádná	11
f) jiné	5

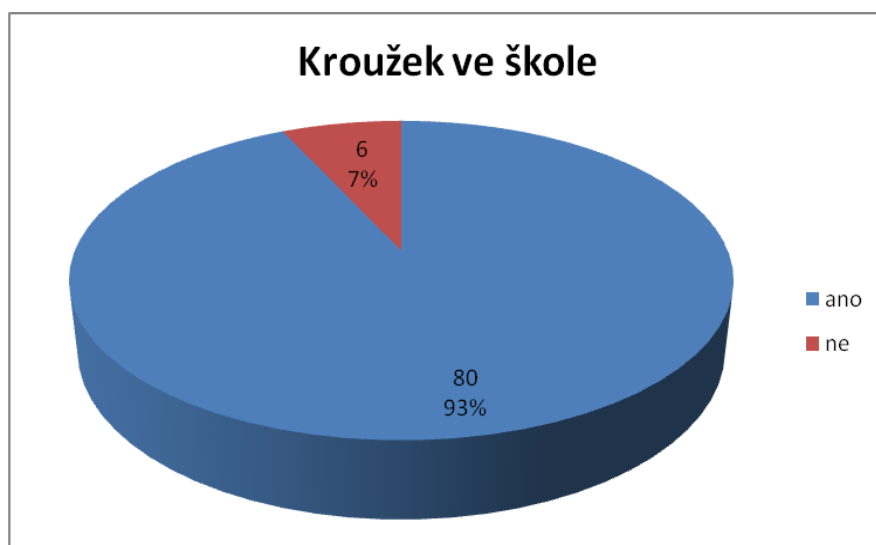
Graf 12: Chození do kroužku

Otázka 9: Je na Tvé základní škole možnost navštěvovat po vyučování nějaký kroužek?

V této otázce jsme se ptali žáků, zda na základní škole (kterou navštěvují), lze navštěvovat kroužek. 80 žáků (93 %) odpovědělo ano. Přesto, že základní školy mají k dispozici pro děti školní kroužky, 6 žáků (7 %) odpovědělo záporně na položený dotaz. Odpovědi na tuto otázku jsou uvedené v tabulce 13 a grafu 13, blíže jsme také zde nezkoumali zodpovězené otázky dle již výše zmiňovaného rozdělení dětí.

Tabulka 13: Kroužek ve škole

Kroužek ve škole	
ano	80
ne	6

Graf 13: Kroužek ve škole

Otázka 10: Pokud ano, navštěvuješ některý z nich?

Touto otázkou jsme sledovali, zda děti navštěvují některý z kroužků, které mají k dispozici ve škole. Kroužek ve škole navštěvuje 34 dětí (40 %), 52 dětí (60 %) jej nenavštěvuje. Výsledky jsou uvedeny v níže uvedené tabulce 14 a grafu 14.

Tabulka 14: Návštěva kroužku ve škole

Chození do školního kroužku	
ano	34
ne	52

Graf 14: Návštěva kroužku ve škole

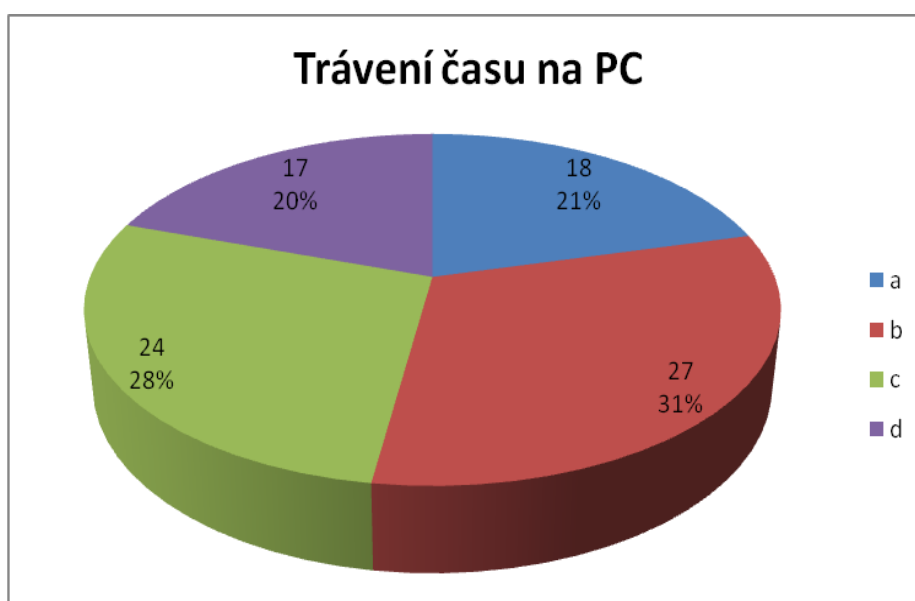
Otázka 11: Jak často hraješ hry na počítači nebo si prohlížíš webové stránky?

V otázce číslo 11 jsme se žáků ptali, jak často tráví svůj volný čas na počítači hraním her nebo prohlížením internetu. Na tuto otázku jsme žákům dali na výběr ze čtyř možností. Zde nás také zajímalo, zda bude nějaký rozdíl v odpovědích mezi dětmi, které bydlí v Jindřichově Hradci a které jsou dojíždějící.

Nejvíce dětí uvedlo, že jsou na počítači 1-2x týdně 27 dětí (31 %), následovala odpověď s maximální 1 hodinou denně 24 dětí (28 %). Více než 1 hodinu denně tráví svůj volný čas na počítači 17 dětí (20 %). Vůbec na počítači není (nehraje hry nebo neprohlíží si webové stránky) 18 dětí, tedy (21 %). Všechny získané odpovědi jsou uvedeny v tabulce 15 a grafu 15.

Tabulka 15: Trávení času na počítači nebo internetu

Trávení času na PC	
a) vůbec ne	18
b) 1-2x týdně	27
c) maximálně 1 hodinu denně	24
d) více než 1 hodinu denně	17

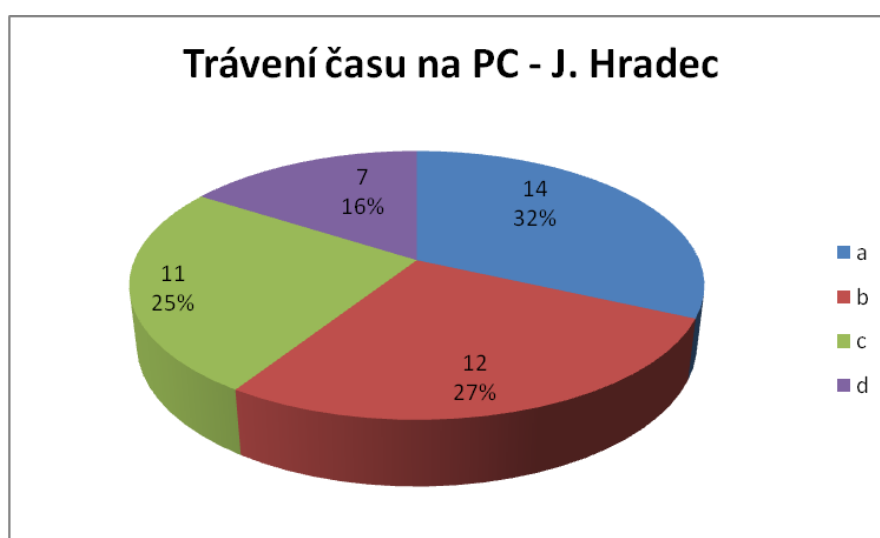

Graf 15: Trávení času na počítači nebo internetu

Děti bydlící v Jindřichově Hradci nejvíce reagovaly na možnost a), tedy že na počítači nejsou vůbec. Z celkového počtu 44 dětí jich odpovědělo 14 dětí (32 %). Na počítači 1-2x týdně je 12 dětí (27 %). Téměř stejný počet dětí (11 dětí, 25 %) je na počítači maximálně 1 hodinu denně. Nejméně dětí (7 dětí, 16 %) je na počítači více než 1 hodinu denně. Odpovědi žáků z Jindřichova Hradce jsou uvedeny v tabulce 16 a grafu 16.

Tabulka 16: Trávení času na počítači nebo internetu dětí v Jindřichově Hradci

Trávení času na PC dětí v Jindřichově Hradci	
a) vůbec ne	14
b) 1-2x týdně	12
c) maximálně 1 hodinu denně	11
d) více než 1 hodinu denně	7

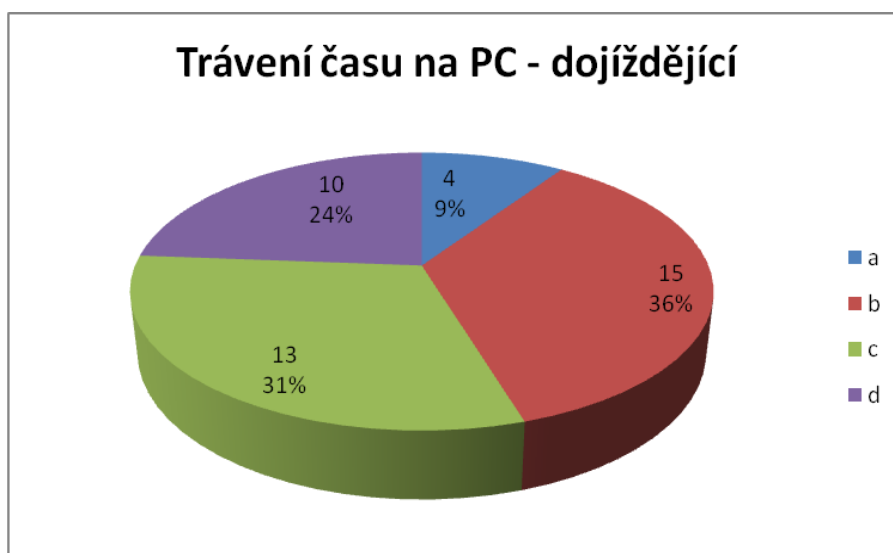

Graf 16: Trávení času na počítači nebo internetu u žáků z Jindřichova Hradce

Dojíždějící děti tráví oproti dětem z Jindřichova Hradce volný čas na počítači rozdílně. Zde nejvíce dětí uvedlo, že na počítači 1-2x týdně je 15 dětí (36 %), následovala odpověď s maximální 1 hodinou denně 13 dětí (31 %). Více než 1 hodinu denně svůj volný čas na počítači má 10 dětí (24 %). Vůbec na počítači není a nehraje si tak hry nebo neprohlíží si webové stránky pouze 4 děti (9 %). Odpovědi jsou uvedeny v tabulce 17 a grafu 17.

Tabulka 17: Trávení času na počítači nebo internetu u dojíždějících dětí z venkova

Trávení času na PC u dojíždějících dětí z venkova	
a) vůbec ne	4
b) 1-2x týdně	15
c) maximálně 1 hodinu denně	13
d) více než 1 hodinu denně	10

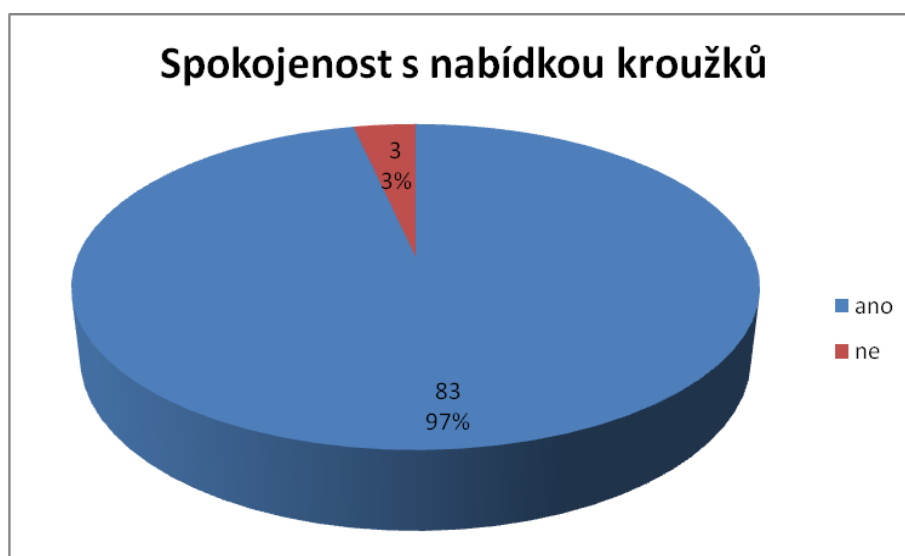
Graf 17: Trávení času na počítači nebo internetu u dojíždějících žáků z venkova

Otázka 12: Jsi spokojená/ý s nabídkou zájmových kroužků v Jindřichově Hradci?

Zde jsme se všech dětí (bez rozdílu a následné analýzy podle místa bydliště) ptali, jak jsou spokojené s nabídkou kroužků v místě školy. S nabídkou zájmových kroužků v Jindřichově Hradci je spokojeno 83 dětí (97%), zbývajících 3 dětí (3%) s ní spokojeno není. Výsledky nalezneme v následující tabulce 18 a grafu 18.

Tabulka 18: Spokojenost žáků s nabídkou kroužků

Spokojenost s nabídkou kroužků	
ano	83
ne	3

Graf 18: Spokojenost žáků s nabídkou kroužků

Otázka 13.: Pokud ne, co Ti chybí?

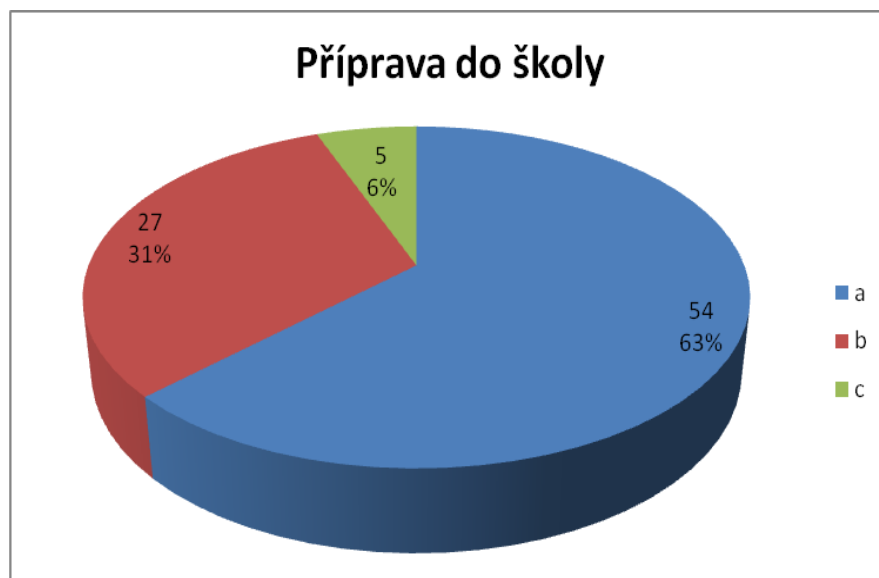
Tato otázka souvisí s předchozí otázkou číslo 12 a byla pro nás spíše doplňková. Zajímalo nás, zda by si něco děti přáli jiného, než jim ve městě různé organizace, včetně školy, nabízí. Otázka byla formulována jako otevřená, děti mohly do ní volně vpisovat svoji odpověď. Čtyři děti napsaly, že jim chybí kroužky. Konkrétně to jsou motokros, fotbal, šerm a jóga. Podle místa bydliště jsme odpovědi na tuto otázku dále nezkoumali.

Otázka 14: Kolik hodin denně věnuješ přípravě do školy?

Předposlední otázkou jsme sledovali, kolik svého volného času děti věnují přípravě do školy. Nejvíce dětí odpovědělo 54 (63 %), že se přípravě do školy věnují 1 hodinu denně. Dvě hodiny a více se denně věnuje přípravě 27 dětí (31 %). Pět dětí (6 %) si žádnou uvedenou nabídnutou odpověď nevybralo, a proto jsme jejich odpovědi zpracovali jako odpověď c) jiné. Tyto děti uvedly, že se buď nepřipravují vůbec do školy, nebo méně než hodinu. Výsledky jsou uvedené v následující tabulce 19 a grafu 19 bez bližšího rozdělení dětí podle bydliště.

Tabulka 19: Čas trávený přípravou do školy

Příprava do školy	
a) 1 hodina	54
b) 2 hodiny a více	27
c) jiné	5

Graf 19: Čas trávený přípravou do školy

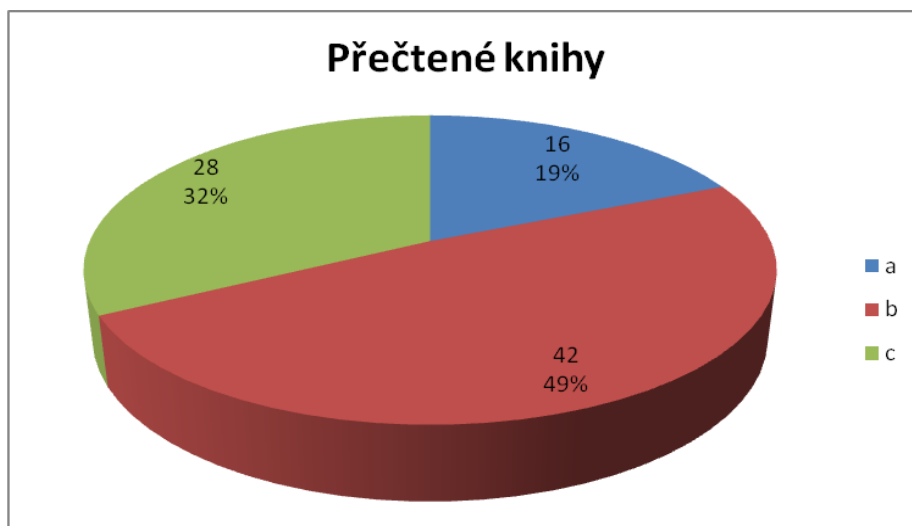
Otázka 15: Kolik knih přečteš za měsíc?

V poslední otázce jsme se žáků ptali, kolik přečtou knih za měsíc. Počet přečtených knih jsme také zkoumali podle toho, zda dítě bydlí v okresním městě či na venkově. Nejdříve uvádíme výsledky všech dětí dohromady, tedy bez ohledu na místo bydliště. Po této celkové analýze odpovědí uvádíme odpovědi, které jsou rozlišené podle dětí z města a dle dojíždějících.

Nejvíce z celkového počtu 86 žáků odpovědělo, že přečtou jednu knihu za měsíc, celkem 42 žáků (49 %). 28 žáků (32 %) uvedlo, že za měsíc přečte 2 knihy, 16 žáků (19 %), ale nepřečte žádnou knihu. Celkové výsledky jsou zobrazeny v tabulce 20 a grafu 20.

Tabulka 20: Počet přečtených knih

Přečtené knihy	
a) žádnou	16
b) 1	42
c) 2	28

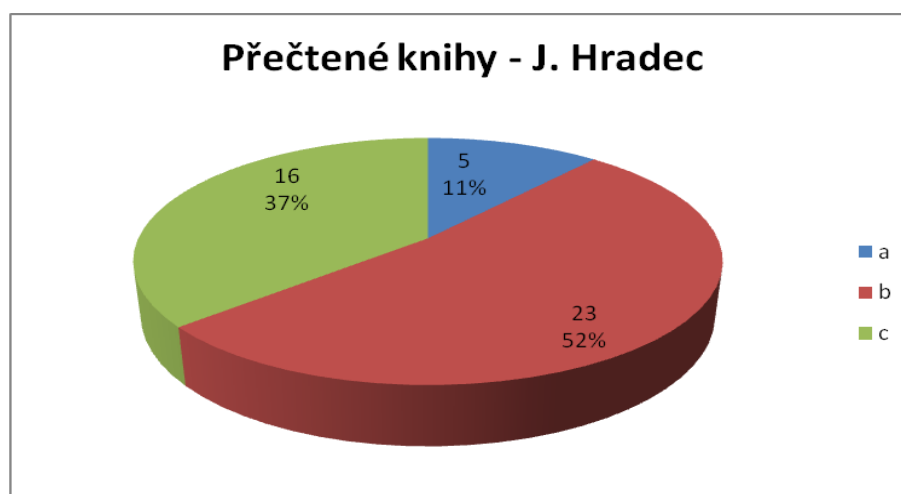

Graf 20: Počet přečtených knih

Z počtu 44 dětí z Jindřichova Hradce jich nejvíce odpovědělo, že přečtou jednu knihu za měsíc, celkem 23 žáků (52 %). 16 žáků (37 %) pak uvedlo, že za měsíc přečte 2 knihy. Nejméně žáků nepřečte žádnou knihu (5 žáků, 11 %). Výsledky jsou vyobrazeny v tabulce 21 a grafu 21.

Tabulka 21: Počet přečtených knih u žáků z Jindřichova Hradce

Přečtené knihy u dětí z Jindřichova Hradce	
a) žádnou	5
b) 1	23
c) 2	16

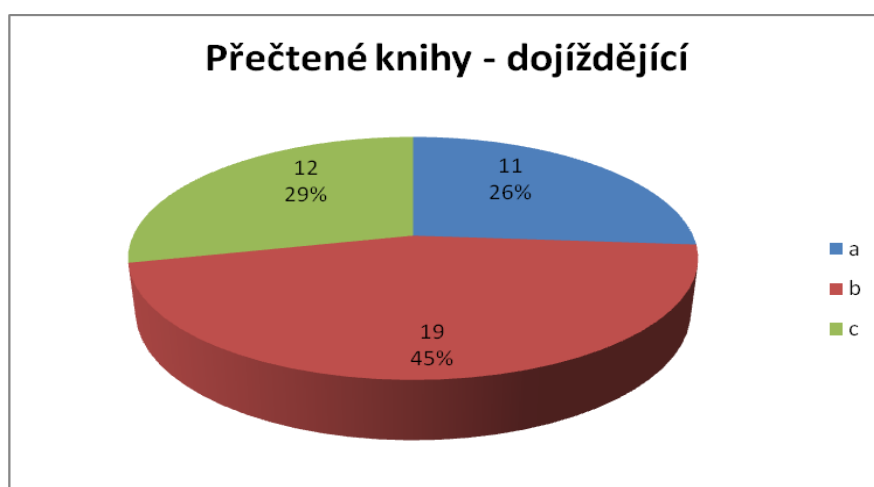

Graf 21: Počet přečtených knih u žáků z Jindřichova Hradce

U dojíždějících dětí z okolních obcí jich také nejvíce odpovědělo, že přečtou jednu knihu za měsíc, celkem 19 žáků (45 %). Dvě knihy za měsíc přečte 12 žáků (29 %). Téměř stejný počet žáků 11 žáků (26 %) nepřečte ale žádnou knihu. Výsledky jsou popsány v následující tabulce 22 a grafu 22.

Tabulka 22: Počet přečtených knih u dojíždějících žáků

Přečtené knihy u dojíždějících žáků	
a) žádnou	11
b) 1	19
c) 2	12

Graf 22: Počet přečtených knih u dojíždějících žáků

8.1 Shrnutí empirického šetření

Z výzkumného šetření vyplynulo, že většina dětí, tj. 87% (75 žáků) se ve svém volném čase věnuje volnočasovým aktivitám. Není tomu tak u 11% (13 žáků), kteří se žádným volnočasovým aktivitám nevěnují. Děti aktivně využívají nabídky kroužků přímo ve své škole. Z celkového počtu žáků této možnosti využívá 34 (40%) dětí. Žádný kroužek ve své škole nenavštěvuje 60% žáků.

Z nabídky kroužků o který je projevěn největší zájem žáků je kroužek sportovní 39% (49 žáků), dále kroužek hudební 13% (16 žáků) a výtvarný 12% (15 žáků). Naopak nejmenší zájem žáků byl projevěn o kroužek pěvecký 3% (4 žáci) a o vaření 2% (3 žáci). Svou účast v jiném kroužku, ale bez bližšího upřesnění, uvedlo 21% (27 žáků).

Děti tráví svůj volný čas nejvíce venku hrou s kamarády, sportovními aktivitami a v zájmových kroužcích. Prostřednictvím výzkumného šetření bylo zjištěno, že tato

preferance volnočasových aktivit je totožná jak u žáků z Jindřichova Hradce, tak i u žáků dojíždějících z venkova. Zde je pouze malá odlišnost v oblíbenosti a využití zájmových kroužků, které jsou až za výpomoci s domácími pracemi.

Zájmových aktivit ve svém bydlišti využívá 71 % (61 žáků). Z toho v Jindřichově Hradci těchto aktivit využívá 98% (43 žáků) a 2% (1 žák) jich nevyužívá. U žáků dojíždějících nabídky volnočasových aktivit využívá ve svém bydlišti 43% (18 žáků), zatímco 57% (24 žáků) této možnosti nevyužívá. Z tohoto poznatku vyplývá, že žáci z města využívají více nabídky mimoškolních aktivit než žáci bydlící mimo město.

Z široké nabídky zájmových aktivit dětem chybí kroužky jako šerm, jóga, fotbal a motokros. V tomto případě se jednalo o otevřenou otázku, která nebyla doplněna grafem.

Je jistě potěšitelné zjištění, že se školní přípravě věnuje 1 hodinu denně 63% (54 žáků). Naopak 6% (5 dětí) se do školy nepřipravuje vůbec, anebo méně než 1 hodinu denně.

Příjemným poznatkem je, že děti ve svém volném čase čtou knihy. 49% (42 žáků) přečte jednu knihu za měsíc. Dvě knihy za měsíc přečte 32% (28 žáků). Žádnou knihu nepřečte 19% (16 žáků). Děti žijící v Jindřichově Hradci čtou více knihy než děti z venkova. Alespoň jednu knihu přečte 52% (23 žáků) z Jindřichova Hradce, naopak 11% (5 žáků) nepřečte žádnou knihu. U dětí dojíždějících přečte jednu knihu 45% (19 žáků) a žádnou knihu nepřečte 26% (11 žáků).

Na otázku, zda jsou žáci s nabídkou zájmových kroužků v Jindřichově Hradci spokojeni, odpovědělo 97% (83 žáků) kladně. Nespokojeni s touto nabídkou byli pouze 3% (3 žáci).

Zajímalo nás také, jak velký je počet dětí, které se ve svém volném čase věnují hře na počítači nebo si prohlíží webové stránky. Z celkového počtu dětí tráví svůj volný čas hraním her na počítači až 79% (68 dětí). Naopak vůbec se této činnosti nevěnuje 21% (18 dětí).

Do výzkumného šetření bylo zapojeno 39 chlapců (45%) a 47 dívek (55%).

Vyhodnocení výzkumných otázek:

- **Výzkumná otázka č. 1:**

Děti tráví svůj volný čas častěji doma u počítače a televize než venku s kamarády.

21% dětí tráví svůj volný čas venku s kamarády. **14%** respondentů tráví svůj volný čas doma u TV a s počítačem. Toto zjištění je stejné jak u žáků z Jindřichova Hradce, tak i u žáků dojíždějících. Na základě zjištěných výsledků lze konstatovat, že výzkumná otázka není potvrzena pro daný vzorek respondentů.

- **Výzkumná otázka č. 2:**

Žáci tráví více času sportovními aktivitami než čtením knih.

Sportovními aktivitami tráví svůj volný čas **39% respondentů**. Četbě se ve svém volném čase věnuje **81%** respondentů, kteří přečtou 1 nebo 2 knihy za měsíc. Lze tedy konstatovat, že knihy čte ve svém volném čase o 42% respondentů více než-li se věnuje nějaké sportovní aktivitě. Na základě zjištěných výsledků můžeme říci, že výzkumná otázka nebyla potvrzena pro daný vzorek respondentů.

- **Výzkumná otázka č. 3:**

Nabídka zájmových činností v dané lokalitě je pro žáky vyhovující.

S nabídkou zájmových činností v Jindřichově Hradci je z celkového počtu respondentů spokojeno **97%**. Tato nabídka není vyhovující pro **3%** respondentů.

Na základě zjištěných výsledků výzkumného šetření lze konstatovat, že výzkumná otázka byla potvrzena pro daný vzorek respondentů.

9 Závěr

Tématem bakalářská práce jsou volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku na základních školách v Jindřichově Hradci. Práce je tvořena částí teoretickou a výzkumnou. Část teoretická obsahuje tři kapitoly, které se zabývají tematikou volného času. Jednotlivé podkapitoly zpracovávají témata, která s volným časem úzce souvisejí.

První kapitola definuje a vymezuje pojem volného času. Podkapitoly se zabývají jeho funkcí, organizací a charakteristikou dítěte mladšího školního věku. Závěrečná pátá podkapitola popisuje volný čas jako prevenci rizikového chování.

Následující kapitola je rovněž teoretická. Zabývá se institucemi pro výchovu mimo vyučování. Obsahuje dvě podkapitoly, které podrobně charakterizují jednotlivá školská a výchovná zařízení, ale také i základní typy sdružení pro děti a mládež.

Teoretickou část uzavírá třetí kapitola, kterou tvoří dvě podkapitoly mapující volnočasové organizace v místě mého bydliště. První podkapitola se zabývá přehledem občanských sdružení a organizací na Jindřichohradecku. Druhá podkapitola obsahuje a charakterizuje organizace tělovýchovné a sportovní.

Čtvrtou kapitolou vstupujeme do výzkumné části bakalářské práce. Za pomoci metody nestandardizovaného anonymního dotazníku bylo provedeno výzkumné šetření, jehož cílem bylo zmapování volnočasových aktivit dětí mladšího školního věku na vybraných základních školách v Jindřichově Hradci. V první podkapitole jsou představeny cíle výzkumu. Další podkapitola formuluje výzkumné otázky. V navazující kapitole je zmiňována výzkumná metoda. Na tyto kapitoly navazuje charakteristika výzkumného souboru, vlastní výzkumné šetření a jeho interpretace. V závěrečné podkapitole je shrnuto empirické šetření.

Na základě výzkumného šetření byla zjištěna celá řada zajímavých poznatků a je jisté potěšitelné, že děti mladšího školního věku tráví svůj volný čas pestře a smyslně. Díky zájmovým organizacím mohou využít širokou nabídku mimoškolních aktivit, které jsou organizovány volnočasovými institucemi a základními školami v Jindřichově Hradci. Cíle,

které jsem si na začátku práce vytyčila, byly naplněny. Díky výzkumnému šetření jsem tak měla možnost nahlédnout do poměrně rozsáhlé volnočasové problematiky. Zároveň jsem měla jedinečnou možnost zjistit, jak naplňují svůj volný čas děti na prvním stupni základních škol v mém bydlišti. Byla bych ráda, kdyby se tato bakalářská práce stala alespoň malou inspirací školám a zájmovým organizacím v Jindřichově Hradci.

10 Literatura

BEAN, R.: *Jak rozvíjet tvořivost dítěte*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1995. 86 s. ISBN 80-7178-035-9.

CAMPBELL, J. R.: *Jak rozvíjet nadání vašich dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 176 s. ISBN 80-7178-516-4.

ČÁP, J., MAREŠ, J.: *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 656 s. ISBN 978-80-7367-273-7.

ČERTÍK, M., FIŠEROVÁ, V.: *Volný čas, životní styl a cestovní ruch*. Vyd.1. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze 8, s.r.o., 2009. 104 s. ISBN 978-80-86578-93-4.

GAVORA, P.: *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vyd. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ J.: *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HÁJEK, B. a kol.: *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 128 s. ISBN 978-80-7367-233-1.

HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Školní družina*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 160 s. ISBN 978-80-7367-268-3.

HANUŠ, R. a CHYTILOVÁ, L.: *Zážitkově pedagogické učení*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-2816-2.

HOFBAUER B.: *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

MAREŠ, J.: *Pedagogická psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 704 s. ISBN 978-80-262-0174-8.

MATĚJČEK, Z.: *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2008. 112 s. ISBN 978-80-7367-504-2.

MERTIN, V.: *Výchovné maličkosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 216 s. ISBN 978-80-7367-857-9.

PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

ŘÍČAN, P.: *Cesta životem*. Vyd. 2., přeprac., Praha: Portál, 2004. 392 s. ISBN 80-7178-829-5.

Hravé Hradecko: Vydalo Město Jindřichův Hradec, Vyd. 1, 2013.

Katalog poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb v Jindřichově Hradci: Vydalo Město Jindřichův Hradec v rámci komunitního plánu sociálních služeb 2008.

Jindřichův Hradec 2009. Příloha k Jindřichohradeckému zpravodaji. Vydalo město Jindřichův Hradec 2010.

11 Seznam použitých internetových zdrojů

Dětský klub Růžička [on-line]. [Cit. 24-5-2016].

Dostupné na <http://www.okenko.eu>

Dům dětí a mládeže v Jindřichově Hradci [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.ddmjh.cz>

Houbový park v Roseči [on-line]. [Cit. 24-5-2016].

Dostupné na <http://www.houbovypark.cz>

Hudební škola YAMAHA [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.yamahaskola.cz>

Jazyková škola Zachová [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.jazykovkazachova.cz>

Junák – svaz skautů a skautek ČR, Středisko Zlatá růže Jindřichův Hradec [on-line].

[Cit. 20-11-2014]. Dostupné na <http://www.zlataruze.skauting.cz>

TJ Slovan Jindřichův Hradec [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.jhslovan.cz>

[Cit. Pedagogika roč. LX, 2010 autor článku Michal Kaplánek, Pedagogika volného času – projekt budoucnosti, nebo slepá ulička?].

Dostupné na <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=957&lang=cs>

Pionýrská skupina 8. března [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.psjh.pionyr.cz>

Skaut – český skauting A.B.S, Středisko Pětিলisté růže Jindřichův Hradec [on-line].

[Cit. 20-11-2014]. Dostupné na <http://www.desitkajh.cz>

TJ Házená Jindřichův Hradec [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.hazenajh.cz>

TJ Sokol Jindřichův Hradec [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.sokoljh.cz>

Tri Club Vajgar Jindřichův Hradec [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.tcv-jh.cz>

Veslařský klub Vajgar Jindřichův Hradec [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.vkvajgar.cz>

YMCA Jindřichův Hradec [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.ymca-jh.cz>

II. Základní škola Jindřichův Hradec [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.2zsjh.cz>

III. Základní škola Jindřichův Hradec [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.3zsjhradec.cz>

Základní umělecká škola Vítězslava Nováka [on-line]. [Cit. 20-11-2014].

Dostupné na <http://www.zus-jhradec.cz>

12 Přílohy

Příloha 1

Dotazník pro výzkum

Vážené žákyně, vážení žáci,

Jmenuji se Romana Matysová a jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Ráda bych znala Váš názor na to, jak trávíte svůj volný čas a jaké máte zájmy mimo Vaši školu. Výsledky tohoto dotazníkového šetření budou použity k výzkumu pro bakalářskou práci: „Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku na ZŠ v Jindřichově Hradci“. Prosím, zakroužkujte vždy jen jednu odpověď anebo doplňte svou odpověď za otázku. Dotazník je anonymní. Data budou následně zpracována statisticky. Až dotazník vyplníte, odevzdejte jej svému učiteli. Děkuji.

1. Jsem:

- a) chlapec
- b) dívka

2. Kolik je Ti let ?

.....

3. Jsem z Jindřichova Hradce:

- a) ano
- b) ne

4. Máš možnost využít v Tvém bydlišti nabídky zájmových aktivit ?

- a) ano
- b) ne

5. Jak nejraději trávíš svůj volný čas ?:

- a) chodím do kroužku
- b) jsem doma a dívám se na televizi

- c) jsem doma a čtu si
- d) sportuji
- e) jsem doma a hraji hry na počítači
- f) hraji si venku s kamarády
- g) jsem ve školní družině
- h) pomáhám s domácími pracemi
- ch) jiné

6. Chodíš do nějakého kroužku ?

- a) ano
- b) ne

7. Pokud ano, do jakého?

- a) sportovní
- b) výtvarný
- c) hudební
- d) pěvecký
- e) taneční
- f) vaření
- g) jiný

8. Kolikrát týdně se kroužku věnuješ ?

- a) jednou
- b) dvakrát
- c) třikrát
- d) čtyřikrát a více

9. Je na Tvé základní škole možnost navštěvovat po vyučování nějaký kroužek ?

- a) ano
- b) ne

10. Pokud ano, navštěvuješ některý z nich ?

- a) ano
- b) ne

11. Jak často hraješ hry na počítači nebo si prohlížíš webové stránky?

- a) vůbec ne
- b) 1-2x týdně
- c) maximálně 1 hodinu denně
- d) více než 1 hodinu denně

12. Jsi spokojená/ý s nabídkou zájmových kroužků v Jindřichově Hradci ?

- a) ano
- b) ne

13. Pokud ne, co Ti chybí ?

.....

14.) Kolik hodin denně věnuješ přípravě do školy ?

- a) 1 hodina.
- b) 2 hodiny a více

15.) Kolik knih přečteš za měsíc ?

- a) žádnou
- b) 1
- c) 2

Děkuji Ti za vyplnění tohoto dotazníku.